Seleukosların Anadolu'daki Hâkimiyet Mücadelesi *The Struggle of The Seleucids for Domination in Anatolia*

Dr. Ümran OZAN KARAHAN
(ORCID: 0000-0002-8179-9031)
Uşak Üniversitesi - Uşak

Öz: Anadolu Hellenistik Dönem ve sonrasında özellikle ticari, askeri ve siyasi bakımdan öneme sahip bir yer olmuştur. Büyük İskender'in varisleri olarak kendilerini gören ardılları bu önemli coğrafyaya sahip olmayı iktidarlarının devamı için vazgeçilmez olarak görmüşlerdir. Kyropedin Savaşı'ndan başlayarak Roma'ya yenildikleri Magnesia Savaşı'na kadar Seleukoslar Anadolu'ya hâkim olabilmek için askeri, siyasi ve idari bir çaba göstermişlerdir. Anadolu'nun hâkimiyetini tam olarak sağlayabilmek için başta Ptolemaioslar olmak üzere, Anadolu'da kurulan Hellenistik Krallıklar ile mücadele etmişlerdir. Anadolu'da yer alan kentlerin desteğini sağlayabilmek için kimi zaman askeri kimi zaman da sosyo-kültürel yöntemler denemişlerdir. Bu süreç yaklaşık doksan yıl devam etmiştir.

Bu çalışmanın amacı Hellenistik Dönem krallıklarından Seleukosların Anadolu'yu hâkimiyet altına alma mücadelesini, modern kaynaklar ile birlikte dönemin tarihini aktaran antik kaynaklar ve döneme ait epigrafik kaynaklardan yararlanarak ortaya koymaya çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Seleukoslar, Hellenistik Dönem, III. Antiokhos.

Abstract: Anatolia has been a place of commercial, military and political importance in the Hellenistic period and afterwards. The successors of Alexander the Great, who saw themselves as the heir of Alexander the Great, regarded this important geography as indispensable for the continuation of their power. From the Battle of Kyropedin to the Battle of Magnesia, where they were defeated by Rome, the Seleucids made a military, political and administrative effort to dominate Anatolia. In order to ensure the full sovereignty of Anatolia, they have fought with the Hellenistic Kingdoms established in Anatolia, especially the Ptolemaios. In order to provide the support of the cities in Anatolia, they sometimes tried military and sometimes socio-cultural methods. This process lasted about ninety years.

The aim of this study is to try to reveal the struggle of the Seleucids, being one of the Hellenistic period kingdoms, to dominate Anatolia by using the ancient sources and epigraphic sources of the period.

Keywords: Seleucids, Hellenistic Period, Antiochos III.

Giriş

Makedonia Kralı Büyük İskender'in MÖ 323 yılında ölmesiyle birlikte ardılları olarak bilinen komutanları arasında uzun süre devam eden mücadeleler başlamıştır. Büyük İskender'in sahip olduğu geniş topraklara hükmedebilmek için kendi aralarında savaşmışlardır. Bu savaşlardan biri MÖ 301 yılında gerçekleşen Ipsos Savaşı'dır. Bu savaş I. Antigonos Monophthalmos ve oğlu I. Demetrios ile Lysimakhos ve ona destek veren I. Seleukos Nikator (MÖ 321-281) arasında gerçekleşmiştir. Savaşın sonunda I. Antigonos ve oğlu yenilgiye

uğramışlardır. Ipsos Savaşı'ndan sonra I. Seleukos, Torosların doğusunda, Lysimakhos ise batısında, yani Anadolu'da hüküm sürmüştür.¹

Bu durum yaklaşık yirmi yıl devam etmiştir. MÖ 281 yılına geldiğimizde bu defa iki müttefik olan Lysimakhos ile I. Seleukos karşı karşıya gelmiştir. Lysimakhos ile I. Seleukos'u karşı karşıya getiren olay; Anadolu'daki Grek kentlerinin saygı duyduğu Lysimakhos'un oğlu Agathokles'i öldürmesidir. Hükümdarlığının son iki senesini fetih politikası ile geçiren I. Seleukos bu durumu Lysimakhos'un bölgedeki gücünü kırmak için uygun bir fırsat olarak görmüştür. Anadolu, Perslerin ve Büyük İskender'in varisleri olarak I. Seleukos gibi imparatorluk isteyen bir kral için stratejik ve ekonomik olarak uygun bir bölge idi. Bu nedenle Grek kentleri I. Seleukos'un Anadolu hâkimiyeti mücadelesinde onun yanında yer almışlardır. I. Seleukos Kyropedion Savaşı'nda Lysimakhos'u yenilgiye uğratmıştır. Bu savaşta Lysimakhos ölmüştür.²

Lysimakhos'a bu savaşta asıl darbe Pergamon'daki komutanı Philetairos'dan gelmiştir. Philetairos, Lysimakhos'a sadık bir komutan olmasına rağmen, Lysimakhos'un karısı Arsinoe'nin kendisine iftira atması nedeniyle aralarında bir soğukluk oluşmuştur. Bu nedenle Philetairos bu mücadelede I. Seleukos'u desteklemiştir.³ Bu savaşın sonunda Anadolu topraklarının hâkimi I. Seleukos olmuştur. Ancak I. Seleukos'un asıl hedefi Makedonia idi. Bu nedenle Anadolu'nun yönetimini oğlu I. Antiokhos Soter'e bırakıp, kendisi de Makedonia'ya doğru ilerlemeyi düşünmüştür.⁴

I. Seleukos'un Grek kentlerinin otonom yapılarının devam kararı, kentler tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. I. Seleukos kazandığı zaferden sonra Grek kentlerinin kendi otoritesini kabullenmelerini beklemiştir. Bunun için de I. Seleukos halkla iyi ilişki kurmaya çalışmıştır. Heraklea Pontus, savaşta Lysimakhos'u öldürenin kendilerinden biri olması nedeniyle bağımsızlık beklentisi içerisine girmiştir. I. Seleukos, Phrygia ve Karadeniz boyunca bulunan kentlere mali işlerden sorumlu bir görevli (dioiketes) atamıştır. Öncesinde Lysimakhos'un Grek kentlerine uyguladığı sömürü, siyasi ve ekonomik baskılar nedeniyle I. Seleukos yönetimi daha kabul edilebilir hale gelmiştir.⁵

Savaş sonrası oluşan durumu fırsat olarak gören Bithynia Kralı I. Zipoites, Pontus Herakleiası'na saldırmıştır. Kent bu saldırıyı I. Seleukos'un desteğiyle bertaraf etmiştir.⁶

I. Seleukos Anadolu'da varlığını sağlamlaştırmak için yeni kentler kurmuş ya da var olan bazı kentleri yeniden inşa ettirme sürecine girmiştir.⁷ I. Seleukos bir süre sonra Ptolemaios Keraunos tarafından planlanan bir suikast sonucu Lysimakhos'ta öldürülmüştür.⁸ Bu suikastın ardından Anadolu'da bir yönetim boşluğu ortaya çıkmıştır. Bunu fırsat bilen II.

¹ Plutarkhos. *Demetrios*. 29-31; Appianus. *Syrian Wars*. 9; Pausanias. 1. 6. 7; David Magie, *Roman Rule in Asia Minor I*, Princeton University Press, Princeton 1950, s. 70.

² Justin. 17; Nepos, *De Regibus* 21. 3; Strabon. 13. 4. 1; Appianus. *Syrian Wars*. 64; Memnon. 5. 6-7; 9-10; ; Magie, *age*, s. 4; Susan Sherwin-White - Amelie Kuhrt, *From Samarkhand to Sardis*, University of California Press, Berkeley-Los Angeles 1993, s. 21.

³ Strabon. 13. 4. 1; Magie, *age*, s. 5-6; Boris Chrubasik, "The Attalids and the Seleukid Kings, 281-175 B.C.", *Attalid Asia Minor*, Ed. Peter Thonemann, Oxford University Press, Oxford 2013, s. 87-88.

⁴ Memnon. 11-12; Edwyn Robert Bevan, *The House of Seleucos*, Edward Arnold Enbia Office, London 1902, s. 72.

⁵ Shirwin-White-Kuhrt, *age*, s. 30-31.

⁶ Memnon. 6-7.

⁷ Kent J. Rigsby, *Asylia: Territorial Inviolability in the Hellenistic World Hellenistic Culture and Society*, University of California Press, Los Angeles 1996, s. 237; Shirwin-White - Kuhrt, *age*, s. 23.

⁸ Pausanias. 1. 16. 2; Justin. 17.

Ptolemaios Philadelphos özellikle Lysimakheia ve çevresinde faaliyetlerde bulunmaya başlamıştır.⁹

I. Seleukos ve oğlu I. Antiokhos, Kyropedion Savaşı'ndan önce bölgede bulunan kentlerin halkları ile sistematik bir ilişki içerisindeydiler. Mümkün olduğu kadar merkezileştirme politikası izlemişler, savaştan sonra da bölge kentleri üzerindeki etkinliklerini devam ettirmişlerdir. Kentler tarafından I. Seleukos adına sikkeler darp edilmiş, sikkelerde I. Seleukos ile Büyük İskender'in resimleri birlikte kullanılmıştır. Kraliyet emirnamelerinde ve mektuplarında onun adını da kullanmışlardır.¹⁰ I. Seleukos'un hâkim olduğu sınırlar Ege'den Hindikuş Dağları'na kadar uzanmıştır. Merkezi yönetime uzak bölgelerde yasaların uygulanmasında, vergilerin toplanmasında ve güvenlik konularında herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Çünkü kendilerinden önceki Perslerin yönetim anlayışını devam ettirmişlerdir. Farklı olarak Grek kökenli kentlere daha fazla önem vermişlerdir. Bölge kentlerindeki seçkin aileler çıkarlarının devamı sonucu merkezi yönetime bağlılıklarını sürdürmüşlerdir. Tek sıkıntı zaman içerisinde bulundukları bölgede güçlenen bazı ailelerin problem çıkarması olmuştur.¹¹

I. Seleukos, Anadolu'da Sardeis'i bölgesel yönetim merkezi haline getirmiştir. Ayrıca uzak kentlerin inşasına da ciddi destekler vermiştir. Böylece hem merkezi yönetime olan bağlılıklarını kazanmaya çalışmış hem de Seleukosların asker ihtiyacının karşılanmasını sağlamıştır. Bu sırada Mısır'da Ptolemaioslar Koele Syria'da (Güney Syria), Kıbrıs'ta ve Batı Anadolu'daki konumlarını korumaya çalışmışlardır. Diğer taraftan Seleukoslar ile Makedonia'daki Antigosların birlik olup Mısır için bir tehdit oluşturmalarını da engellemeye çalışmışlardır.¹²

I. Seleukos'un Lysimakheia'da öldürülmesinden sonra zaten I. Seleukos'un vekili olan I. Antiokhos Seleukosların hükümdarı olmuştur. Bu durum bölge kentleri tarafından da kabul edilmiştir.¹³

I. Antiokhos Soter (MÖ 281-261)

I. Antiokhos tahta geçmesiyle birlikte Babil'de ve Kuzey Syria'da isyanlarla karşılaşmıştır. Bu isyanları bastırdıktan sonra Anadolu'ya geldiğinde Makedonia Kralı II. Antigonos Gonatas'ın Çannakkale bölgesinde faaliyet içerisinde yer aldığını görmüştür. II. Antigonos, Herakleia, Byzantion ve bazı Grek kentleriyle ittifak yapmıştır. Bu koalisyon içerisinde Bithynia Kralı I. Nikomedes de yer almıştır. Mısır Kralı II. Ptolemaios ise özellikle Güney Batı Anadolu kıyılarına el uzatmıştır.¹⁴

I. Seleukos'un öldürülmesinin ardından oluşan boşluğu fırsat bilerek bölgede kendisine alan açmaya çalışan Ptolemaioslar halktan yeterli desteği bulamamışlardır. I. Seleukos'un daha önce bölgede oluşturduğu garnizonlar Ptolemaiosların faaliyetlerine karşı durmuşlardır. Ptolemaiosların faaliyetlerini öğrenen I. Antiokhos hızlı bir şekilde doğudan hareket ederek batıya yönelmiştir. Böylece Ptolemaioslar bölgede emellerine ulaşmaya fırsat bulamamışlardır.¹⁵

⁹ John D. Grainger, *The Cities of Seleukid Syria*, Clarendon Press, Oxford 1990, s. 142-143.

¹⁰ Sherwin-White - Kuhrt, *age*, s. 21-23; M. M. Austin, *The Hellenistic World From Alexander to the Roman Conquest*, Cambridge University Press, Cambridge 2006, s. 286.

¹¹ R. Malcom Errington, *Hellenistik Dünya Tarihi*, Homer Kitabevi, İstanbul 2017, s. 122.

¹² Errington, *age*, s. 123.

¹³ Plutarkhos. *Demetrios*. 38; Sherwin-White - Kuhrt, *age*, s. 28-29.

¹⁴ Sherwin-White - Kuhrt, *age*, s. 32; Errington, *age*, s. 124-125.

¹⁵ Bevan, *age*, s. 74.

I. Antiokhos, Anadolu'daki hâkimiyetini koruyabilmek için Makedonlularla, Bithynia Krallığı'yla ve Ptolemaioslarla mücadele etmek zorunda kalmıştır. I. Seleukos'un müttefiki olan Pergamon hanedanı yöneticisi Philetairos, I. Seleukos'un ölümüyle bağımsız kral olma düşüncesine kapılmıştır. Galatlarla yapılan savaşlarda Kyzikos'u desteklemiş ve I. Seleukos adına darp edilmiş sikkelerle Galatlara karşı ödemeler yapmıştır.¹⁶

I. Antiokhos ile Pergamon hanedanlığı arasında diplomatik bir evlilik yapılmış ve bu oluşturulan akrabalık bağı ile diplomatik ilişkilerin gelişmesi sağlanmıştır. Sardeis yöneticisi Akhaios'un kızı Antiokhis Philetairos'un yeğeni Attalos ile evlendirilmiştir.¹⁷

I. Antiokhos'un Anadolu'daki etkinliğinin artmasından rahatsız olan II. Antigonos ile aralarında bir mücadele yaşanmıştır. Bithynia Kralı I. Nikomedes, II. Antigonos'u desteklemiştir. Ancak I. Antiokhos yönünü Bithynia Krallığı üzerine çevirince savaşmaya cesaret edememiştir. I. Nikomedes anlaşma talebinde bulunmuştur.¹⁸

Bu dönemde Anadolu, Avrupa üzerinden bir göç dalgasına maruz kalmıştır. Daha sonraları Galatlar olarak bilinecek olan Kelt kavimleri gruplar halinde Anadolu'ya giriş yapmışlardır. Bunlardan bir grubu Bithynia Kralı I. Nikomedes tarafından kardeşi Zipoitēs ile yaptığı taht mücadelesinde paralı asker olarak kullanılmak üzere çağırılmışlardır.¹⁹ Bu Galatlar, Bithynia ve Attalos hükümdarları tarafından paralı asker olarak Seleukoslara ve Grek kentlerine karşı zaman zaman kullanılmışlardır.²⁰

Seleukoslar bölgenin koruyucusu olmak durumundaydı. Bölgede faaliyet alanını genişletmeye çalışan Ptolemaiosların bölgeden uzaklaştırılması, Galat saldırılarının ve yerel tiranların baskılarının ortadan kaldırılması Seleukosların görevi olmuştur.²¹ I. Antiokhos bir taraftan bu barbarlarla uğraşırken, diğer taraftan da kıyılarda faaliyet gösteren Ptolemaioslar ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu sırada Miletos ve Samos'un Ptolemaiosların karakolları haline geldiği anlaşılmaktadır.²²

Galatlar MÖ 270 yılında Lydia'da ve daha sonra Ionia'da büyük yağmalar gerçekleştirmişlerdir. Bu yağmalardan bölge halkını I. Antiokhos kurtarmıştır. MÖ 269 yılında I. Antiokhos'un 16 fil kullandığı, "Fil Savaşı" olarak tarihe geçen savaşta Galatları yenilgiye uğratmıştır. Onları vergiye bağlamıştır. Bu zaferden sonra I. Antiokhos'a Soter/Kurtarıcı unvanı verilmiştir. Bu savaşın ardından Galatlar, Phrygia'ya Halys Nehri civarına yerleşmişlerdir.²³ Galat saldırılarına karşı Doğu Phrygia'daki yerel güçlere de ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Philomelion (Akşehir) kentinin kurucuları Philomelidler bu aktörlerdendir.²⁴ Batı Anadolu'da Didyma, Miletos, Priene, Thyateria, Kyzikos ve Erythrai gibi bazı kentlerin barbar Galatların saldırılarından olumsuz etkilendikleri anlaşılmaktadır.²⁵

¹⁶ Shirwin-White - Kuhrt, *age*, s. 21-37; Austin 225.

¹⁷ Strabon. 13. 4. 2.

¹⁸ Memnon, 10. 1. 12; Justin. 25.

¹⁹ Livius. 38. 16; Justin. 25; Norman Davis - Colin M. Kraay, *The Hellenistic Kingdoms*, Thames and Hudson, London 1973, s. 190; Shirwin-White - Kuhrt, *age*, s. 32; Boris Chrubasik, *Kings and Usurpers in the Seleukid Empire*, Oxford University Press, Oxford 2016, s. 69.

²⁰ Pausanias. 10. 15. 2; 10. 23. 14; Livius. 38. 16; Polybius. 5. 111.

²¹ Bevan, *age*, s. 161.

²² Austin, 2, 256; Stanley M. Burstein, *The Hellenistic Age from the battle of Ipsos to the death of Kleopatra VII*, Cambridge University Press, Cambridge 1998, 25, 92

²³ Lukainos. *Zeuxis* 8-11; Appianus. *Syrian Wars*. 65; Livius. 38. 10, 12, 16; Polybius. 3. 3. 5; Pausanias. 10. 15. 2-3; Strabon. 12. 5. 1-2; Stephen Mitchell, *Anatolia. Land, Men and Gods in Asia Minor*, Clarendon Press, Oxford 1993, s. 13-19; Davis - Kraay, *age*, s. 190; Shirwin-White - Kuhrt, *age*, s. 32-34.

²⁴ SEG. 54. 1353; Ma 7; Chrubasik, 2013, s. 90.

²⁵ Anth. Gr. 7. 492; Austin 168; 170; 225; Burstein 19; 23.

Bu nedenle bazı kıyı kentlerinin I. Antiokhos'tan Galatların saldırılarına karşı yardım isteği de olmuştur.²⁶

Galat savaşından sonra bu barbarların saldırılarının sonucu tahribata uğramış Phrygia, Lydia ve Karia'da yer alan Hierapolis, Apameia-Klenea, Laodikeia, Katakekaumene ve Stratonikea gibi kentlerin yeniden inşası için girişimlerde bulunulmuştur.²⁷ Bu barbar saldırılarından etkilenmeyen kentler ise I. Antiokhos'a Galat Savaş Vergisi ödemişlerdir. Kendisine Soter/Kurtarıcı unvanı verdikleri gibi bazı kentlerde onun adına kültler oluşturulmuştur.²⁸

I. Antiokhos ile II. Ptolemaios MÖ 274-271 yılları arasında Birinci Syria Savaşı'nda karşı karşıya geldiler. II. Ptolemaios, Batı Anadolu kıyılarında kendisini Büyük İskender'in varislerden biri olması nedeniyle Grek kentlerinin koruyucusu olarak görüyordu. Bu savaşın mağlubu olan I. Antiokhos, Batı Anadolu kıyılarındaki hâkimiyetini II. Antigonos'un bu bölgeye geldiği döneme kadar kaybetmiştir. Ptolemaioslar özellikle Kilikia, Lykia ve Karia boyunca kontrolü sağlamıştır.²⁹

I. Antiokhos, Birinci Syria Savaşı yenilgisinden sonra güçlerini yeniden toparlamış, Torosları geçip Anadolu üzerine harekete geçmiştir. I. Antiokhos bu defa Anadolu kentlerine karşı ılımlı bir politika izlemiş ve etkinliğini artırmaya çalışmıştır. Ancak I. Antiokhos, Pergamon Kralı I. Eumenes'e Sardeis yakınlarındaki bir savaşta yenilmiş, bu savaşın hemen ardından MÖ 261 yılında ortak kral Seleukos tarafından öldürülmüştür.³⁰

I. Antiokhos döneminde bu bölgede yer alan kentlerde federatif bir yapı söz konusuydu. Kral bir dizi küçük krallıklar ve beyliklerle ilişki içerisinde olmuştur. I. Antiokhos'un hâkimi olduğu Lydia ve Phrygia topraklarında bulunan köylülerden vergi aldığı da bilinmektedir.³¹

I. Antiokhos, Galat saldırıları ile tahrip olmuş bazı kentlerin yenilenmesini sağlarken, bazı küçük yerleşimlerin halkını da diğer kentlere taşımıştır. Seleukoslar Ptolemaiosların faaliyetlerine karşı mücadele ederken kullandıkları yöntemlerden biri de ana yol güzergâhları üzerindeki kentlerin yenilenmesi ya da yeniden inşa edilmesi olmuştur. Bu kentler kralla olan diplomatik ilişkilerini elçiler vasıtasıyla sağlıyorlardı. Mevcut statülerini koruyabilmek için ya da zaman zaman meydana gelen kentler arası anlaşmazlıklar nedeniyle tarafsız bir kentin hakem olarak tayin edilmesinde kentlerle kral arasında temyiz konularında elçiler gidip geliyordu. Tabii bu durum maliyetli bir süreçti. Kralın yanına giden elçiler kıymetli hediyeler götürmek durumundaydılar. Elleri boş bir şekilde gidemiyorlardı. Mesela Erythrai I. Antiokhos'a altın taç göndermiştir. Bu masraflarla aslında kentlere ciddi kamusal binalar, tapınaklar veya tiyatrolar da yapılabilirdi. Ancak zaman zaman gerekli durumlarda bu masraflardan kaçınılmamıştır. Bu süreçte Grek kentlerinin bu etkileşim içerisinde Hellen kültüründen etkilendikleri de olmuştur.³²

İonia kentleri atalarının olduğu gibi kendilerinin de özgür ve yasaları doğrultusunda yaşamak istediklerini I. Antiokhos'a bildirdikleri anlaşılmaktadır. İonia kentlerinden Erythrai Büyük İskender, I. Antigonos ve I. Seleukos döneminde olduğu gibi I. Antiokhos'un kendi

²⁶ Davis - Kraay, *age*, s. 190.

²⁷ Sherwin-White - Kuhrt, *age*, s. 34.

²⁸ Austin 162; 169; 172; Burstein, 15; BD 16; 20; 29.

²⁹ Bevan, *age*, s. 148.

³⁰ Justin. 26; Strabon. 13. 4. 2; W. W Tarn, "The First Syrian War", *The Journal of Hellenic Studies* 46/2, 1926, s. 157-162; Davis - Kraay, *age*, s. 190; David Magie, *Anadolu'da Romalılar I*, Çev: Ömer Çapar-Nezih Başgelen, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001, s. 10.

³¹ Bevan, *age*, s. 157-159.

³² Bevan, *age*, s. 161-163.

özgürlüklerine saygı duyduğunu belirtmiştir.³³ Ancak I. Antiokhos, Priene halkını önce köleleştirmiştir. Daha sonra ise araya giren saygın vatandaşların ricaları ile yeniden özgürlüklerine kavuştukları anlaşılmaktadır. Ama muhtemelen krala belirli miktarda haraç ödemişlerdir.³⁴

II. Antiokhos Theos (MÖ 261-246)

Denizli yakınlarında bulunan MÖ 267 tarihli bir yazıtta Antiokhos ile birlikte Seleukos'tan ortak hükümdar olarak bahsedilirken, MÖ 268 tarihli Stratonikeia'ya ait bir yazıtta, Seleukos'un yerine Antiokhos'un oğlu II. Antiokhos'tan ortak hükümdar olarak bahsedilmiştir.³⁵

I. Antiokhos'un ölümünün ardından II. Antiokhos Theos kral olunca Mısır Kralı II. Ptolemaios, Batı Anadolu'da amaçladığı hedefleri için faaliyetlerine başlamıştır. Ephesos, Miletos ve Halikarnassos gibi liman kentlerini işgal etmeye girişmiştir. Ephesos'u ele geçirince oğlu Ptolemaios'u buraya yönetici olarak atamıştır. Fakat oğul Ptolemaios Aitolialı Timarkhos tarafından öldürülmüştür. Timarkhos ise daha sonra bölgeden II. Antiokhos tarafından uzaklaştırılmıştır. Ephesos'u ele geçiren II. Ptolemaios ile II. Antiokhos arasında gerginlik artmıştır. Bu gerginlik II. Ptolemaios ile II. Antiokhos arasında Syria topraklarında savaşa neden olmuştur.³⁶

İkinci Syria Savaşı (MÖ 261-254) olarak bilinen bu savaşta II. Antiokhos Ptolemaios ordusunu yenilgiye uğratmıştır. Öncelikle Anadolu'da özellikle liman kentlerinin hâkimiyetini yeniden sağlamaya başlamıştır. Miletos ve Samos kentlerini özgürleştirmiştir.³⁷ Daha sonra Pamphylia ve Kilikia bölgesinin hâkimiyetini yeniden sağlamıştır. Bu bölgenin yöneticisi olarak komutanı Olymikhos'u görevlendirmiştir. Kendisi de Karia üzerinden Batı Anadolu kentleri üzerine harekete geçmiştir. Alabanda kentini ele geçirmiş ve adını Antiokheia olarak değiştirmiştir. İon kentlerinin ise kendisine sadakat gösterdiği anlaşılmaktadır. Stratonikeia, Alinda, Mylasa, Bargylia, Iasos ve Herakleia kentlerini kontrol altına almıştır.³⁸ I. Antiokhos'un bölge kentlerindeki otoritesinin göstergesi olarak Troas kentlerinde ve özellikle Lysimakheia'da, Kyme, Myrina ve Phokaia'da adına sikkeler darp edilmiştir.³⁹

Pergamon'da ise Philetairos MÖ 263 yılında I. Antiokhos'un ölümünden kısa bir süre önce ölmüştür. Yerine yeğeni I. Eumenes geçmiştir. I. Eumenes daha saldırgan bir politika izleyerek hâkimiyet alanını genişletmeye çalışmıştır. Hatta II. Antiokhos'u Sardeis yakınlarında yenilgiye uğratmıştır.⁴⁰

MÖ 253 yılında II. Antiokhos, II. Ptolemaios ile barış antlaşması yapmıştır. Mevcut eşi Laodikeia'nın üzerine Ptolemaios'un kızı Berenike ile diplomatik bir evlilik yapmıştır.⁴¹

³³ Austin 170; Burstein 23; BD 22.

³⁴ Polybios. 21. 43. 2; Bevan, *age*, s. 160.

³⁵ SEG 30. 1278; Austin 168; Burstein 19.

³⁶ Justin. 26; Frontinus, *Stratagems* 3. 2. 11; Austin 132; BD 76; Davis - Kraay, *age*, s. 191; H. Heinen, "The Syrian-Egyptian Wars and the New Kingdoms of Asia Minor", *The Cambridge Ancient History VII*, Ed. F. W. Walbank vd, Cambridge University Press, Cambridge 1984, s. 418-420; John D. Grainger, *The Cities of Seleukid Syria*, Clarendon Press Oxford 2010, s. 120-121.

³⁷ Appianus. *Syrian Wars*. 65; Grainger, *age*, s. 117-136.

³⁸ Josephus. AJ. 12.125; R.S. Bagnall, *The Administration of the Ptolemaic Possessions outside Egypt*, Brill, Leiden 1976, s. 101-115; 169-175.

³⁹ Polyainos. 8. 50. 1; Chrubasik, 2013, s. 89.

⁴⁰ Strabon. 13.4.2; Errington, *age*, s.127-128.

⁴¹ Davis - Kraay, *age*, s. 191; Grainger, *age*, s. 132-133.

II. Antiokhos'un başlıca sorunu sadece II. Ptolemaios olmamıştır. Anadolu'da Kappodokia yöneticisi Ariarathes MÖ 255 yılında kendisini hükümdar ilan etmiştir.⁴² Bithynia Hükümdarı I. Nikomedes ise bir süreden beri kral unvanını kullanmaya başlamış ve Nikomedeia adında yeni bir başkent inşa etmiştir. I. Nikomedes Grek kentleri ile herhangi bir sürtüşme içinde olmamıştır. Onların statülerine ve kurumlarına dokunmamıştır. Hatta cömertliği nedeniyle kendisi adına Kos Adası'nda bir kült dahi yapılmıştır.⁴³ I. Nikomedes, II. Antiokhos dışındaki komşularıyla iyi ilişkiler içerisinde bir politika sürdürmüştür. I. Nikomedes ikinci eşi Ziaelas'tan olan küçük oğlunu kendisinden sonra tahta çıkarmayı planlamıştır. Büyük oğlu ise Makedonia'da II. Antigonos'tan, Byzantion, Herakleia, Kios kentlerinden ve II. Ptolemaios'tan kendisinin tahta çıkması konusunda yardım talebinde bulunmuştur. Ancak Ziaelas, I. Nikomedes ölünce, Galat paralı askerleriyle küçük oğlunun tahta geçmesine yardımcı olmaları konusunda anlaşmıştır.⁴⁴

II. Antiokhos ise Avrupa üzerine sefere çıkmıştır. Thrakia'da bazı kentleri kuşatmış bazıları ile de ittifak oluşturmuştur. Lysimakheia ile de ittifak yaptığı ve kentin bağımsızlığının tanındığı anlaşılmaktadır.⁴⁵ II. Antiokhos MÖ 246 yılında Ephesos'ta -Berenike ile evlendikten (MÖ 252) beş yıl sonra Ephesos'a eski karısının yanına gitmiş- şaibeli bir şekilde ölmüştür. Birkaç ay sonra da II. Ptolemaios ölmüştür. II. Antiokhos'un ilk eşi Laodike ve oğulları Ephesos'ta yaşıyorlardı. İkinci eşi Berenike ve oğlu da Syria Antiokhea'sında başkentteydiler. II. Antiokhos'un bu ani ölümü nedeniyle suikasta uğradığı düşünülmüştür. Laodike'nin oğlu Seleukos'u tahta çıkarmak istediği ileri sürülerek, böyle bir iddia ortaya atılmasına kentin yöneticisi Sophron dâhil kimse inanmamıştır.⁴⁶

Mısır Kralı III. Ptolemaios Euergetes kız kardeşi Berenike'yi ve küçük yeğenini desteklemek için ordusuyla beraber Syria üzerine hareket etmiştir. Seleukos topraklarını işgal ederken de Seleukos Prensi'nin vasisi olduğunu ileri sürmüştür. "Laodikeia Savaşı" ya da "Üçüncü Syria Savaşı" olarak bilinen savaş böylece başlamıştır.⁴⁷ Ancak Berenike ve oğlu III. Ptolemaios başkente ulaşmadan Laodike'nin adamları tarafından öldürülmüştür.⁴⁸ III. Ptolemaios bu süreçte Fırat'ın, Kilikia'nın, Pamphylia'nın, Ionia'nın, Boğazların ve Anadolu topraklarının hâkimi haline gelmiştir.⁴⁹ III. Ptolemaios başkenti teslim aldıktan sonra Mezopotamya ve Babil üzerine hareket etmiştir. Ancak Babilonya'da iken Mısır'da kıtlık başladığı ve huzursuzlukların ortaya çıktığı haberini alınca Mısır'a geri dönmüştür.⁵⁰

II. Antiokhos'un ölümü ile geride kalan eşleri Laodike ve Berenike'nin mücadeleleri siyasi istikrarsızlığa ve Ptolemaiosların Seleukos topraklarının istilasına neden olmuştur.⁵¹ MÖ 241 yılında savaş bittiğinde Anadolu'da Ephesos bile Ptolemaiosların tarafına geçmiştir. Ancak Smyrna, Seleukoslara sadık kalmış ve daha sonra bunun karşılığını cömert bir şekilde almıştır.⁵²

Sonuçta Ptolemaios Kralı Anadolu'da bulunan Seleukos topraklarının da büyük bir kısmını kontrol altına almıştır. Seleukosların toprakları önemli ölçüde azalmıştır. Kilikia,

⁴² Diodorus. 31. 19.

⁴³ RC 25; Burstein 26.

⁴⁴ Memnon. FGrHist. 434 F14.

⁴⁵ Austin. 171; Burstein. 22; Polyainos. 4. 16.

⁴⁶ Davis - Kraay, *age*, s. 191; Errington, *age*, s. 129-130.

⁴⁷ Polyainos. 8. 50; Justin. 27; Eutropius. 3. 1. 1; Grainger, *age*, s. 153-170; Chrubasik, 2016, s. 67.

⁴⁸ Justin. 27.

⁴⁹ Austin 268; Burstein 99; BD 26.

⁵⁰ Appianus. *Syrian Wars*. 65; Justin. 27; Davis - Kraay, *age*, s. 192.

⁵¹ Chrubasik, *age*, s. 66-67.

⁵² BD 28-29; Rigsby 7; OGIS 228; 229.

Pamphylia, Karia, Ionia ve Hellespontus kıyılarını ele geçirmiştir. Bu arada Pergamon hanedanı Attaloslar Bithynia ve Pontus kendi alanlarını genişletme çabası içerisine girmişlerdir.⁵³

II. Seleukos Kallinikos (MÖ 246-226) ve Antiokhos Hierax (MÖ 246-227)

II. Seleukos, Babil astronomi günlüklerine göre, babasının ardılı olarak görülmektedir. II. Seleukos kral olduktan sonra Anadolu'da kendisine karşı bir isyanla karşılaşmıştır. Taht mücadelesi sırasında Berenike ve oğlunun öldürülmesi Anadolu kentleri tarafından II. Seleukos'a, karşı tutum almalarına neden olmuştur. Bu durumu fırsat olarak gören II. Ptolemaios Seleukos topraklarına saldırmıştır. Daha önce belirttiğimiz gibi Üçüncü Syria Savaşı sonunda II. Ptolemaios, Seleukosların topraklarının önemli bir kısmını ele geçirmiştir. Anadolu'daki kentlerin desteğini de alan II. Ptolemaios, Anadolu'nun tamamına yakını ele geçirmiştir. Bu savaştan yenilgiyle ayrılan II. Seleukos, Syria'ya çekilmek zorunda kalmıştır.⁵⁴

II. Seleukos bu yenilginin ardından Anadolu'nun kontrolünü yeniden sağlamak için bu defa donanma ile sefere çıkmış ancak başarılı olamamıştır. Daha sonra en azından Syria ve çevresinin kontrolünü sağlamak için Palestine'de Ptolemaioslara karşı yaptığı savaşta da mağlup olmuştur.⁵⁵ Üçüncü Syria Savaşı sonunda II. Ptolemaios Kilikia, Pamphylia dâhil olmak üzere, Miletos, Ephesos, Samos, Magnesia ad Maendrum, Priene, Kolophon, Lebedos, Teos, Troas Hellespontus ve Thrakia'nın hâkimiyetini sağlamıştır. Smyrna ve Telemessos gibi bazı kentler savaş sırasında tahribata uğramıştır.⁵⁶

II. Seleukos bir süre sonra Kuzey Syria'da bulunan topraklarını yeniden kontrol altına almıştır. II. Seleukos MÖ 241 yılında Ptolemaioslar ile barış yapmadan önce annesinin para yardımına karşılık ve halkın küçük kardeşine olan desteği nedeniyle kardeşi Antiokhos Hierax'ın Anadolu hâkimiyetini kabul etmek durumunda kalmıştır.⁵⁷ Antiokhos Hierax Ptolemaiosları Hermos Vadisi'nden uzak tutmayı ve onların yayılımını Kaystros'ta sınırlandırmaya çalışmıştır. Sardeis komutanı Alexander bu konuda Antiokhos Hierax'ı desteklemiştir.⁵⁸ Ancak II. Seleukos kardeşi Antiokhos Hierax'ın Anadolu'daki izlediği politika nedeniyle önlem almak durumunda kalmış ve iki kardeş arasında bir mücadele başlamıştır. İki kardeş arasındaki bu mücadeleden Anadolu'da yer alan Bithynia, Pergamon, Kappadokia ve Pontos faydalanmaya çalışmıştır. Galatlar ise bu durumdan paralı asker olarak faydalanmışlardır.⁵⁹

Bu süreçte Kos Adası ile ilgili bir yazıtta; Kosluların Bithynialı Ziaeles'tan Asklepios tapınaklarının ve festivallerinin "kutsal ve dokunulmaz" hakkını elde ettikleri anlaşılmaktadır.⁶⁰ Kosluların bu taleplerine II. Seleukos ve III. Ptolemaios da olumlu cevap vermiştir. Bu yazıttan anlaşılan bir diğer husus ise Ziaelas'ın III. Ptolemaios ile ilişkilerinin ileri düzeyde olduğudur.⁶¹

Bu arada Antiokhos Hierax, Bithynia hükümdarı Ziaeles'in kızı ile evlenmiştir.⁶² II. Seleukos Pontos'ta II. Mithradates'le kız kardeşi Laodike'yi, Kappadokia'da ise III. Ariarathes

⁵³ Chrubasik, *age*, s. 68-69.

⁵⁴ Justin. 27. Eutropius. 3. 1. 1; Bevan, *age*, s. 189.

⁵⁵ Justin 27; Bevan, *age*, s. 191.

⁵⁶ John Ma, *Antiochos III and the Cities of Western Asia Minor*, Oxford University Press, Oxford 1999, s. 44-45.

⁵⁷ Polybius. 5. 40-42; Justin. 27; Davis - Kraay, *age*, s. 192; Chrubasik, *age*, s. 67-73.

⁵⁸ Porphyrios FGrHist 260 F32. 8; Chrubasik, *age*, s. 72.

⁵⁹ Errington, *age*, s. 131-132.

⁶⁰ Rigsby 8.

⁶¹ Rigsby 11; Austin 66; Burstein 26.

⁶² Chrubasik, *age*, s. 76.

ile diğer kız kardeşi Stratonike'yi evlendirmiştir. Böylece bu diplomatik evlilikler yoluyla kendisine destek sağlamaya çalışmıştır.⁶³

Ancak bu yöneticiler, kardeşler arasında savaş başlayınca Anadolu'da hâkimiyetin sahibi olan Antiokhos Hierax'ın tarafında yer almışlardır. Bunun üzerine II. Seleukos, Syria'dan Anadolu'ya doğru harekete geçmiş, Lydia'da Antiokhos Hierax'ı yenilgiye uğratmıştır. Antiokhos Hierax'ın paralı asker olarak tuttuğu Galatlar ise MÖ 240/239'da Anykra yakınlarında II. Seleukos'u ağır bir yenilgiye uğratmışlardır. II. Seleukos, Syria'ya kaçmış ve canını zor kurtarmıştır. Galatlar ise tekrar eski günlerdeki gibi yağmaya başlamışlardır. Bazı kaynaklarda bu savaşın Pontos Kralı II. Mithradates ile yapıldığı, bazı kaynaklarda ise Galatlar ile II. Mithradates'in ittifak olarak savaştıkları belirtilmektedir.⁶⁴

Ankara Savaşı "Kardeşler Savaşı"nın bir parçasıydı. Görünen o ki II. Mitridates, Antiokhos Hierax ile müttefik halindeydiler. II. Seleukos bu savaşta kaybolmuş, öldüğünden şüphe dahi edilmiştir.⁶⁵ Antiokhos Hierax bu savaşta sadece Galatlardan değil, Lydia, Kuzey Mysia ve diğer bölgelerden de asker toplamıştır. II. Seleukos bu savaştan sonra Anadolu'da Toros'un ötesini Antiokhos Hierax'a bırakmak zorunda kalmıştır.⁶⁶

Antiokhos Hierax MÖ 230'lu yılların ortasından itibaren Troas ve Hellespontus'ta hâkimiyetini sağlamış ve Ptolemaioslar bölgeden çekilmiştir. Alexandria Troas Lampsakos, Ilion, Abydos, Parion, Lysimakheia ve Skepsis gibi kentlerde darp edilen sikkeler bunun göstergesidir. Antiokhos Hierax babası II. Antiokhos ve yeğeni III. Antiokhos gibi Bosporus'u kontrol etmeye çalışmıştır. Lysimakhae'de de büyük çapta gümüş sikke darp edilmiştir. Antiokhos Hierax'ın Byzantion varlığının güçlü olduğu Hieron bölgesinde kardeşi II. Seleukos'un kardeşinin nüfuzunu kırmaya da çalışmıştır.⁶⁷

Antiokhos Hierax Sardeis merkez olmak üzere Hermos Vadisi ile Seleukos Krallığı'nın merkezine giden anayolun kontrolünü sağlıyordu. Ancak Kolophon, Teos ve Ephesos MÖ 240'larda Ptolemaios kontrolündeydi. Antiokhos Hierax'ın krallığının alanı Hermos Vadisi, Hellespontus ve Phrygia'nın bir parçasıydı.⁶⁸ Ayrıca Büyük Phrygia'da seferlere çıkmış ve bazı kentlerden haraç almıştır. Bazı bölgelerde ise kendisini kral olarak kabul etmelerine rağmen, adamları tarafından ihanete uğrayan Antiokhos Hierax, Galatların saldırısına uğramış ve kaçarak Menderes Magnesia'sına (Magnesia ad Spylum da olabilir) sığınmıştır.⁶⁹

MÖ 270'lerden 240'lara kadar Galatların etkilerinin zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Seleukoslar'ın Anadolu'daki varlıklarının güçlü olması Aiolis ve Mysia bölgesinin Attalosların korumasında olması nedeniyle fazla varlık gösterememişlerdir.⁷⁰ Bu arada Batı Anadolu'da Pergamon'da MÖ 241 yılında I. Eumenes'in yerine yeğeni I. Attalos tahta çıkmıştır. I. Attalos da I. Eumenes gibi Anadolu'daki bu karışık durumdan faydalanmaya çalışmıştır.⁷¹

Antiokhos Hierax, Troas bölgesinde faaliyet gösteren I. Attalos'u kontrol altına almayı ya da onunla ittifak yapmayı başaramamıştır. I. Attalos kardeşler arasındaki bu mücadeleyi kendi

⁶³ Diodorus. 31. 19; Justin. 38.

⁶⁴ Justin. 27; Porphyrios FGrHist 260 F32. 8; Davis - Kraay, *age*, s. 193; Altay Coşkun, "Galatians and Seleucids: a century of Conflict and Cooperation", *Seleucids Dissolution: the sinking of the Anchor*, Ed. Erickson Kyle - Ramsey Gillian, *Philippika*, 50, 2011, s. 122-123; Chrubasik, *age*, s. 71, 74.

⁶⁵ Plutarkhos. Mor. 489; Porphyrios FGrHist 260 F32.

⁶⁶ Plutarkhos. Mor. 508; Polybios. 4. 9. 6.

⁶⁷ Polybios. 4. 50; Chrubasik, *age*, s. 77.

⁶⁸ Chrubasik, *age*, s. 74.

⁶⁹ Porphyrios. FGrHist 260 F32. 8; Chrubasik, *age*, s. 76.

⁷⁰ Chrubasik, *age*, s. 71.

⁷¹ OGIS 269; 276.

nüfuzunu artırmak için bir fırsat olarak görmüştür.⁷² I. Attalos MÖ 230'lu yıllarda Antiokhos Hierax'ı Lydia'da Koloe yakınlarında ve Karia'da yenilgiye uğratmıştır. I. Attalos'un bu zaferlerinden sonra Basileus unvanı kullanmaya başladığı anlaşılmaktadır.⁷³

II. Seleukos, I. Attalos'un Antiokhos Hierax'a karşı muhalefetinden muhtemelen memnundu. Ama destekleyip desteklemediği konusunda bir bilgiye sahip değiliz. I. Attalos başarılı seferler gerçekleştirerek amacına ulaşmaya çalışmıştır. Ayrıca I. Attalos Galatları Kaikos Nehri yakınlarında MÖ 238 yılında yenilgiye uğratmıştır. Bu başarısı ile kendisi Pergamon'da kurtarıcı olarak karşılanmış ve taç takmıştır.⁷⁴

Anadolu'da tutunamayan Antiokhos Hierax doğuya doğru hareket etmiştir. Kardeşinin krallığını ele geçirebilmek için Mezopotamya'ya ilerlemiştir. Bu sırada II. Seleukos ise Parthlarla savaş halindeydi. Antiokhos Hierax kardeşine karşı bir savaşta başarılı olmasına rağmen sonuçta II. Seleukos'a yenilmiştir. Kappadokia Kralı Ariarathes'in ya da Ptolemaios Kralı'nın yanına kaçtığı belirtilmektedir. Tekrar toparlanamayan Antiokhos Hierax Galatlar tarafından öldürülmüştür. Bazı kaynaklarda ise Antiokhos Hierax, I. Attalos ile Hellespontus'ta yaptığı savaşı kaybedince Thrakia'ya kaçtığı ve MÖ 227'de orada öldüğü anlatılmaktadır.⁷⁵

Böylece Antiokhos Hierax'ın kontrolünde bulunan Anadolu'daki topraklar I. Attalos'un hâkimiyetine geçmiştir. Seleukos ise Syria, Mezopotamya ve İran satraplıklarındaki gücünü korumaya çalışmıştır. Ama MÖ 227 yılında attan düşerek ölmüştür.⁷⁶

Antiokhos Hierax yaklaşık olarak 12 yıl hüküm sürmüştür. Anadolu'nun batısında kurduğu krallıkla en azından Hermos Vadisi'nden Hellespontus'a doğru uzanan topraklarda hâkimiyet sağlamıştır. Antiokhos Hierax'ın son döneminde I. Attalos'un gösterdiği başarılar bu bölgedeki Seleukosların hâkimiyetinin uzun sürmesine imkân vermemiştir. II. Seleukos'un amcası Andromakhos Seleukosların Anadolu topraklarını kurtarmak için harekete geçmiştir. Ancak I. Attalos'a karşı giriştiği mücadelede başarısız olmuştur.⁷⁷

III. Seleukos Keraunos (MÖ 226-223)

II. Seleukos'un Laodike'den olma iki oğlu vardı. III. Seleukos ve III. Antiokhos. III. Seleukos amcası/dayısı Akhaios ile birlikte geçmişte Seleukos toprakları olan Anadolu'yu yeniden ele geçirebilmek için Torosları geçerek Pergamon Krallığı üzerine sefere çıkmışlardır. Phrygia bölgesine geldiklerinde MÖ 223 yılında III. Seleukos öldürülmüş Akhaios yalnız kalmıştır.⁷⁸

III. Seleukos Anadolu'da Andromakhos'un Pergamon Kralı I. Attalos'a karşı başarısızlığından sonra Anadolu üzerine harekete geçme kararı almıştır. III. Seleukos'un komutanları Grek isimli Galat kökenli Nikanor ve Apaterius tarafından zehirlenerek öldürüldüğü ileri sürülmüştür. Kamp yerinde bir kargaşalık oluşmuş, bu sırada Lydia'da Sardeis yöneticisi olan III. Seleukos'un amcası/dayısı olan Akhaios gelerek düzeni yeniden sağlamıştır. Nikanor ve Appaturius'u infaz ettirmiştir. Emekli komutan Epigenes'in

⁷² Justin. 27; Chrubasik, *age*, s. 78.

⁷³ Austin. 231; Burstein. 85; Strabon. 13. 4. 2; Polybios. 18. 41. 7-8; Pausanias. 1. 25. 2; Porphyrios FGrHist 260. F32. 8; I. Pergamon. 22, 23, 27.

⁷⁴ Polybios. 18. 41; Chrubasik, *age*, s. 78.

⁷⁵ Strabon. 11. 8; Justin. 27, 41; Polybios. 5. 74; 4. 17; I. Pergamon. 22; Porphyrios. FGrHist 260 F32. 8.

⁷⁶ Justin. 27; Davis - Kraay, *age*, s. 193; Errington, *age*, s. 133.

⁷⁷ Davis - Kraay, *age*, s. 193; Chrubasik, *age*, s. 81.

⁷⁸ Polybios. 4. 48; Errington, *age*, s. 193.

komutasında ordu güvenli bir şekilde Antiokhea'ya dönmüştür.⁷⁹ Philomelos'un oğlu Lysias ve onun soyundan birileri açıkça Seleukoslar adına hareket etmişlerdir, hatta III. Seleukos'un adına I. Attalos'a karşı savaşmışlardır.⁸⁰

III. Antiokhos ise yukarı satraplıklardan sorumlu olarak Babil'de kalmıştır. Birkaç yıl sonra Makedonia Kralı V. Philippos ve İskenderiye'de IV. Ptolemaios Philopator ile Hannibal Roma'ya karşı harekete geçeceklerdir.⁸¹

III. Antiokhos (MÖ 223-187)

III. Seleukos, Phrygia'da öldürülünce ordu Anadolu'da hanedan topraklarına sahip deneyimli bir devlet adamı olan Akhaïos'un kral olmasını istemiştir. Ancak Akhaïos, III. Seleukos'un kardeşi III. Antiokhos lehine bu isteği reddetmiştir. III. Antiokhos'un yaşının küçük olması nedeniyle Karia'lı Hermeias Antiokheia'da kendisine danışmanlık yapmıştır. Anadolu satraplığının yöneticisi Akhaïos, yukarı satraplıklar yöneticisi de Molon olmuştur.⁸²

Akhaïos vali olarak atandıktan sonra Torosların batısındaki toprakları yeniden Seleukos hâkimiyeti altına almak için harekete geçmiş devamında Anadolu'nun kontrolünü tekrar sağlamıştır. Bölgede geniş hâkimiyet sağlamaya çalışan I. Attalos da Pergamon sınırlarına çekilmek durumunda kalmıştır.⁸³

Sardeis yeniden Seleukosların Anadolu'daki merkezi haline gelmiştir. III. Antiokhos adına sikkeler darp edilmiştir. Teos, Kolophon, Kyme, Myrina, Phokaia, Aigai, Temnos, Mysia Bölgesi ve Troas sınırındaki yerler geri alınmıştır. Böylece Lykaonia, Phrygia, Lydia, Doğu ve Merkez Karia toprakları hâkimiyet altına alınmıştır.⁸⁴ Mysia'da Didyma, Teikhe ve Karseai ele geçirilmiş, Themistokles'te askeri birlik (strategos) kurulmuştur. Troas bölgesi Attaloslara kalmıştır. Akhaïos daha kuzeye gitmeye cesaret edememiştir. I. Attalos ise MÖ 218'de Mysia dâhil olmak üzere Aiolia kentlerini kontrolünü ele geçirmiştir.⁸⁵

III. Antiokhos ise doğu vilayetlerinin yöneticisi olan Molon tarafından çıkarılan isyanı bastırması, MÖ 219-217 yıllarında Ptolemaioslar ile "Dördüncü Syria Savaşı"nı (Raphia yenilgisi MÖ 217) gerçekleştirmiştir. Bu arada MÖ 220'de Anadolu Satrapı Akhaïos atalarının da mülklerinin olduğu Lykos Laodikeia'da taç giyerek kendisini kral ilan etmiştir. Hatta Akhaïos, Molon'un isyanını fırsat bilerek Syria'yı ele geçirmek için sefere çıkmış ancak Akhaïos'un askerleri Lykonian sınırlarında III. Antiokhos'un üzerine sefere çıktıklarını anlayınca kendisine karşı çıkmışlardır. Bunun üzerine Akhaïos askerlerine Pisidia'yı talan etmelerini müsaade ederek durumu kurtarmaya çalışmıştır. Raphia yenilgisinden sonra MÖ 217'de ordusunu yeniden toparlayan III. Antiokhos Toroslar üzerinden harekete geçmiştir.⁸⁶

Akhaïos bu sırada Sardeis'te sikke darp ettirmeye başlamış, idari ve eyalet vergileri koymuştur. Anadolu'nun kıyı bölgelerinde uluslararası politik bir güç haline gelmeye başlamıştır.⁸⁷ Akhaïos'un krallığının son yıllarında Sardeis'te Aribazos adında sorumlu bir kişi daha vardı. Akhaïos, Pednelissos ile Selgia halkı arasındaki problem nedeniyle kendisinden yardım isteye uyararak, belki de bölgede Seleukosların ve Ptolemaiosların etkin olmadığının

⁷⁹ Porphyrios FGrHist 260 F32. 9; Polybios. 4. 48; Appianus. *Syrian Wars*. 66; Errington, *age*, s. 193-194.

⁸⁰ Chrubasik, 2013, s. 90.

⁸¹ Errington, *age*, s. 134.

⁸² Polybios. 4. 48; 5. 40, 41.

⁸³ Polybios. 4. 48; Ma, *age*, s. 55.

⁸⁴ Ma, *age*, s. 55.

⁸⁵ Polybios. 5. 77; 5. 107; Chrubasik, 2016, s. 83.

⁸⁶ Polybios. 5. 57, 107; Ma, *age*, s. 56; Chrubasik, *age*, s. 86.

⁸⁷ Polybios. 4. 51.

göstergesi olarak Pamphylia'nın bir kısmını kapsayan bir sefer başlatmıştır. Etanna ve Aspendos Akhaio's'un askeri ihtiyaçlarını tedarik etmiş, Side ise bu durumdan uzak kalmayı tercih etmiştir.⁸⁸

III. Antiokhos muhtemelen Lykaonia'dan Apameia'ya doğru ve oradan Lykos Laodikeia'ya hareket etmiştir. Böylece yol hâkimiyetini sağlamış olmalıdır. Seleukos birlikleri Pamphylia içlerine, oradan Hellespontus'a kadar taşınmıştır. Bu arada Akhaio's MÖ 214'e kadar Sardeis'teydi.⁸⁹ III. Antiokhos Anadolu'da asi Akhaio's'u ortadan kaldırmak için önce Pergamon Krallığı'nı tanıyarak I. Attalos ile saldırmazlık antlaşması yapmıştır. Sardeis'i yaklaşık iki yıl kuşattıktan sonra Girit'ten gelen deneyimli asker Lagoras'ın savaş hilesiyle MÖ 214 yılında kenti ele geçirmiş ve yağmalatmıştır. Akhaio's ve ailesi kentte bir yere sığınmışlardır. Kılık değiştiren Akhaio's, para verilen bir grup Giritli tarafından ele geçirilmiştir. IV. Ptolemaio's'un danışmanı Sosibos Akhaio's'u kurtarmaya çalışmıştır ama başarılı olamamıştır. III. Antiokhos onu feci bir şekilde (uzuvları kesilmiş, kazığa oturtulmuş ve daha sonra başı kesilmiştir) idam ettirmiştir.⁹⁰ Bu olaydan sonra yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Sardeis para cezasına çarptırılmıştır. Yüzde beş yeni bir vergi belirlenmiş, kentin gymnasionu birliklerin kullanımına verilmiştir. Daha sonra bu ağır cezalar hafifletilmiştir.⁹¹

III. Antiokhos bu isyanı bastırdıktan sonra Mysia bölgesinin bazı yerleri ile I. Attalos'un aldığı yerleri geri almıştır. Hellespontus, Bithynia Kralı I. Prusias'ın aktif olduğu yer olmasına rağmen III. Antiokhos tarafından tekrar ele geçirilmiştir.⁹² Daha sonra Makedonia'lı Zeuksis'i Anadolu'ya vali olarak atamıştır. Onun tavsiyesiyle de Anadolu'daki Grek kentlerinin özerk yapısına dokunmamıştır. Zeuksis vali olarak Grek kanunlarının devamlılığını sağlamıştır. MÖ 213 yılında ki belgeler bu kanunların devam ettirildiğini göstermektedir. Ayrıca Zeuksis'in valiliği döneminde Sardeis'e Akhaio's felaketinden dolayı üç yıl mali ayrıcalıklar tanınmıştır.⁹³

Bir başka belgeden Laodike adına Grek geleneklerine uygun bir şekilde Laodikeia şükran festivalinin Sardeis'te düzenlendiği anlaşılmaktadır.⁹⁴ Aynı tarihlerde III. Antiokhos Sardeis'e bir mektup göndermiştir. Sardeis halkına bazı kolaylıklar sağlamıştır. Gymnasionda kullanmak için gerekli zeytinyağının finansı için kaynak ayrılmasını, garnizonların barınması ile ilgili kolaylık sağlanmasını, kraliyet mülklerinin kiralarının düşürülmesini ve Laodikeia festivalinin ilk üç günü vergi muafiyeti getirilmesini sağlamıştır.⁹⁵ III. Antiokhos kentin savaş sebebiyle bozulan tarım döngüsünü yeniden sağlayabilmek için kenti tarım vergilerinden muaf tutmuştur. Halka hem tarlaya ekmesi hem de tüketmeleri için tahıl vermiştir. Ayrıca atölyeleri de vergilerden muaf tutmuştur. İsyan sırasında tahrip olan Sardeis'in yeniden inşası için kereste kesimine de izin vermiştir.⁹⁶

III. Antiokhos MÖ 213/212 kışında Zeuksis'i Anadolu valisi olarak bırakıp kendisi MÖ 204 yılına kadar devam edecek olan doğu seferine çıkmıştır. Ermenistan ve Kommagene krallıklarının kontrollerini yeniden sağlamıştır. MÖ 211/210 tarihlerinde III. Antiokhos güçlerini Media'da toplamıştır. Parthia ve Media'da kendisine isyan eden bölgelerin kontrolünü sağlamıştır.⁹⁷ MÖ 205/204 yılında Zeuksis'e yazdığı bir mektupta;

⁸⁸ Polybius. 5. 73, 77; Chrubasik, *age*, s. 87.

⁸⁹ Strabon. 12. 7. 3; Livius. 35. 13; 15. 7; Polybius. 21. 46; Chrubasik, *age*, s. 83, 88.

⁹⁰ Polybius. 7. 15-18; 8. 15-21; Chrubasik, *age*, s. 87; Errington, *age*, s. 178.

⁹¹ Ma, *age*, s. 62.

⁹² Polybius. 5. 111; Livius. 28. 7; Ma, *age*, s. 60.

⁹³ SEG 39, 1283; Ma 1; Syll 548; Errington, *age*, s. 178-179.

⁹⁴ Ma 2.

⁹⁵ SEG 39, 1285; Ma 3.

⁹⁶ Ma, *age*, s. 62.

⁹⁷ Appianus. *Syrian Wars*. 1; Justin. 41; Polybius. 8. 23; 11. 34.

Mezopotamya'dan Lydia ve Phrygia'ya gönderilen yaklaşık 2000 Yahudi ailenin bölgeye yerleştirilmesi için talimatlar vermiştir.⁹⁸

Mısır Kralı IV. Ptolemaios'un öldüğü MÖ 204/203'te Torosları geçen III. Antiokhos Karia'da Latmos Dağı'nın kuzeyinde yer alan Amyzon'u ele geçirmiştir. Halkına iyi davranmış, hatta kente Artemis Tapınağı yapılması için Zeuksis toprak tahsis etmiştir. Bu bölgedeki Alinda ve Mylasa'yı da ele geçirmiştir. Alabanda, Alinda ve Mylasa kentleri de aynı muameleyle karşılaşmışlardır. Alabanda'da Seleukos hâkimiyetini gösteren sikkeler darp edilmiştir. Ancak Amyzon'un ele geçirilmesi Ptolemaios Krallığı'na karşı bir saldırı olarak algılanmıştır. Çünkü MÖ 217 Raphia yenilgisinden sonra yapılan antlaşmayı bozmak anlamına geliyordu.⁹⁹ III. Antiokhos ise Ionia da bu süreci devam ettirmiştir. Teos'u MÖ. 203 yılında almıştır.¹⁰⁰ Anadolu'nun iç bölgelerine tekrar seferler düzenleyerek bölgeyi ele geçirmiştir. Kilikia, Pamphylia, Mysia'ya kadar olan bölgeler kontrol altına alınmıştır. Muhtemelen Batı Karia, Güney Lykia ve Dağlık Kilikia bu bölgelere dâhil değildir.¹⁰¹

III. Antiokhos Batı Anadolu seferini Ptolemaiosların Syria topraklarına saldırması nedeniyle yarıda bırakmak zorunda kalmış ve Syria'ya dönmüştür. Beşinci Syria Savaşı olarak bilinen bu savaşta MÖ 201 yılında Gaza kentini Ptolemaioslardan geri almıştır. MÖ 200 yılında Seleukos ile Ptolemaios orduları Panion Savaşı'nda karşılaşmışlardır. Bu savaştan sonra Koele Syria toprakları Seleukosların hâkimiyetine girmiştir.¹⁰²

Ptolemaiosların Syria'ya saldırması nedeniyle III. Antiokhos atalarına ait olan topraklar için Anadolu seferlerine ara vermek durumunda kalmıştır. Ancak bu hedefinden vazgeçmemiştir. III. Antiokhos ile birlikte V. Philippos da Anadolu'nun batısı ile ilgilenmekteydi. Bu durum bu bölgede toprak hâkimiyeti olan Rhodos ve Attaloslar için bir tehdit unsuru oluşturmıştır.¹⁰³ III. Antiokhos hedefini gerçekleştirmek için MÖ 197'de Syria'dan Anadolu kıyılarına doğru yelken açmıştır. İki oğlu ve iki üst düzey subayı ise kara ordusu ile Sardeis'e doğru yola çıkmışlardır. III. Antiokhos Kilikia, Lykia ve Karia'da yer alan Ptolemaios kentlerinin hâkimiyetini ele geçirmek istemiştir. Dağlık Kilikia'nın kıyı kentleri Mallos, Sobi, Zephyrion, Aphrodisias, Korykos, Anemourion ve Selinous'u ele geçirilmiştir.¹⁰⁴

III. Antiokhos, Korakesion'u ve kalesini kuşatınca, Rhodos III. Antiokhos'a haber göndermiştir. Khelidonian Adası'nın ötesine yelken açmamasını istemiştir. Savaş halinde oldukları V. Philippos'a yardım edeceğinden endişe etmiştir.¹⁰⁵ Rhodos'a elçi göndererek atalarının yapmış olduğu ittifakı yenilemeyi teklif etmiştir. V. Philippos'un Kynoskephalai'deki yenilgisi Rhodos'un endişesini ortadan kaldırmıştır.¹⁰⁶

Kara ordusu Syria'dan kırk gün uzaklıktaki Sardeis'e ulaşmıştır. Bu arada Mitridates komutasındaki Seleukos birlikleri de Syria'dan Sardeis'e giden yolda Lykia'daki Arykanda'ya ulaşmışlardır. III. Antiokhos Rhodos'un uyarısından sonra Pamphylai'yı geçerek Lykia üzerine yürümüştür. Andriake, Limyra, Patara ve Ksanthos'u almıştır. Burada Leto, Apollo ve Artemis'i kutsamıştır. III. Antiokhos Lykia'nın batı ucundaki Telmessos'u da ele geçirmiştir. Zeuksis bu bölgede Iasos ve Kildara'yı daha önce kontrol altına almıştır.

⁹⁸ Josephus. AJ. 12. 147-153; Austin 16; Ma, *age*, s. 63.

⁹⁹ RC 38; Ma 5; 15; Ma, *age*, s. 66-69.

¹⁰⁰ SEG 41, 1003; Austin 191; Ma 17.

¹⁰¹ Ma, *age*, s. 60-63.

¹⁰² Polybius. 16. 22a; D. Gera, "Ptolemy son of Thrases and the Fifth Syrian War", *Ancient Society*, 18, 1987, s. 63-64; Grainger, *age*, s. 254-261.

¹⁰³ Frank William Walbank, *Philip V of Macedon*, Archon Books, Hamden, CT 1967, s. 108-137; Ma, *age*, s. 74.

¹⁰⁴ Livius. 33. 19-20; Ma, *age*, s. 82-83.

¹⁰⁵ Polybius. 18. 41a; Livius. 33. 20; Ma, *age*, s. 83.

¹⁰⁶ Livius. 33. 20.

Philippeliler/Euromialılar Zeuksis vasıtasıyla III. Antiokhos ile bir ittifak yapmışlardır. Bölgedeki Pedesa ve Latmos Herakleia da Zeuksis tarafından kral adına ele geçirilmiştir. Zeuksis Stratonikeia, Priene, Menderes Magnesia ve Miletos'un alınmasını da sağlamıştır.¹⁰⁷

III. Antiokhos Ptolemaiosların hâkimiyetinde olan Ephesos'u ele geçirmiş ve MÖ 197/196 kışını burada geçirmiştir. III. Antiokhos kış boyunca Ionia'nın kuzeyinde bulunan kentlerin çoğunu seferler düzenleyerek kontrol altına almıştır. Smyrna ve Lampsakos III. Antiokhos'a karşı direnmiştir. Onların direnişini kırmak için üzerlerine birlikler göndermiştir.¹⁰⁸ Khersonesos'a sefer düzenlerken Anadolu'daki işlerini düzenlemeleri için adamlarını bırakmıştır. Yol üzerindeki küçük kentler Madytos ve Sestos'u ele geçirmişlerdir.¹⁰⁹ Muhtemelen Teos, Kolophon ve Phokaia MÖ 197 sonlarında ele geçirilmiştir. III. Antiokhos'un kara ordusu MÖ 196 yılında kışı geçirmek için Abydos'a gelmiştir.¹¹⁰

III. Antiokhos MÖ 197 baharında Sardeis'e dönmüştür. Oradan kuzeye doğru ilerleyip Attalosların elindeki Thyateira'yı almıştır. Lydia'da kara birliklerini Apia Ovası'nın içlerine çekmiş buradan Troas sınırlarındaki Karesere'ye doğru hareket etmiştir. MÖ 197'de kuşatılan Lampsakos MÖ 196'da alınabilmiştir. Bu tarihten sonra seferler Kuzey Ionia'da gerçekleşmiştir. Kral kendisi Thrakia'ya gitmiştir. III. Antiokhos'un kısa zamanda gösterdiği başarının nedenlerinden biri de MÖ 199/198 depreminde bölgedeki kentlerin ciddi hasar görmüş olmalarıdır.¹¹¹

Anadolu'nun güney kıyılarında Soloi'den Telmesos'a kadar Seleukos hâkimiyeti oluşmuştur.¹¹² Iasos'tan Miletos, Priene, Ephesos ve Erythrai yarımadasına kadar kıyıların tamamına yakını ele geçirilmiştir. Kuzeyinde ise Smyrna hariç diğer kentler MÖ 220'lerden beri korudukları bağımsızlıklarını devam ettirmişlerdir. Aiolis'te Kyme, Myrina, Phokaia, Aigai ve Temnos Akhaïos tarafından kontrol altına alınmış olmasına rağmen I. Attalos tarafından tekrar geri alınmıştır.¹¹³ Attalosların hâkimiyet alanına tam olarak dokunulmamıştır. Ancak Adramyttion yakınındaki Thebe Ovası ve Mytilene'nin karasal bölgesi dâhil olmak üzere Attaloslar Lydia topraklarını kaybetmişlerdir. Troas, Dardanos, Rhoiteion, Gergis, Skepsis ve Priapo Seleukosların hâkimiyetine girmiştir.¹¹⁴

MÖ 197/196 gibi III. Antiokhos'un hem kara hem deniz gücü Lysimakhea'ya ulaşmıştır. Kent öncesinde terk edilmiş ve harap vaziyetteydi. Kenti yeniden inşa ettirmiştir. Dağılan halkı yeniden toparlamıştır. Burada Thrakia seferi sonrası iki Romalı komiser ile görüşmüştür. Avrupa'ya geçen III. Antiokhos MÖ 196-193/192 yıllarında Thrakia üzerine seferler yapmış ve Thrakia'yı egemenliği altına almıştır. Khersonesus kentini güçlendirmiştir. Bu kent Thrakia'nın kontrolü için önemli bir noktada yer almaktaydı. Bu nedenle buranın halkını da toparlamış, onlara koyun ve sığır vermiştir. Ayrıca tarım için gerekli olan destekleri sağlamıştır.¹¹⁵ MÖ 193/192 yılında Ephesos'tan ayrılarak Apameia'ya doğru hareket etmiş ve Psidia kentlerine saldırmıştır. Diplomatik ilişkiler yoluyla da nüfuzunu artırmaya çalışmıştır. Kyzikos ve Byzantine gibi kentlerle karşılıklı yardımlarda bulunmuşlardır.¹¹⁶

¹⁰⁷ Ma, *age*, s. 84-85.

¹⁰⁸ Livius. 33. 20; 33. 38; Polybius. 18. 41a; 5. 77.

¹⁰⁹ Livius. 33. 38.

¹¹⁰ Livius. 33. 38; Ma, *age*, s. 86-87.

¹¹¹ Justin. 30; Ma, *age*, s. 87-88.

¹¹² Polybius 30. 31.

¹¹³ Polybius. 5. 77; Ma, *age*, s. 89.

¹¹⁴ Ma, *age*, s. 89-90.

¹¹⁵ Appianus. *Syrian Wars*. 1; Polybius. 18. 51; Livius. 33. 38.

¹¹⁶ Appianus. *Syrian Wars*. 6; Livius. 35. 23; 35. 35; Ma, *age*, s. 91.

Bu süreçte Roma senatosu Avrupa’da ve Anadolu’daki Grek kentlerinin özgürlüklerini ilan etmiştir. Smyrna ve Lampsakeneliler Roma tarafından doğrudan desteklenmişlerdir.¹¹⁷ Artık mesele sadece Grek kentlerinin meselesi değildir. Roma Anadolu üzerine hareket etmeyi planlamıştır. Bunun üzerine III. Antiokhos MÖ 196 yılında Roma komiseri T. Quinctius Flaminius’a bir elçi göndermiştir. T. Quinctius Flaminius Smyrna ve Lampsakos elçileri dâhil olmak üzere Batı Anadolu kentlerinin elçilerini de kabul etmiştir.¹¹⁸ III. Antiokhos Roma’dan istediği cevabı alamamıştır. Ondan Anadolu’da özerk olan kentlerden elini çekmesini, daha önceden de Ptolemaiosların hâkimi olduğu toprakları terk etmesini istemişlerdir. Lysimakhae’da da Romalı komiserler aynı şeyi teyit etmişlerdir.¹¹⁹

Karia’da ise Herakleia, Iasos, Bargylia ve Kildara kentleri V. Philippos’un kontrolünde idi. Daha önce II. Seleukos’un Rhodoslulara verdiği Stratonikeia MÖ 201’de V. Philippos tarafından ele geçirilmiştir. Ancak Seleukoslar İç Karia’yı büyük oranda ele geçirmişlerdir.¹²⁰

III. Antiokhos, Grek kentleri ile ilişkileri düzeltmek için onlara bazı kolaylıklar sağlamaya çalışmıştır. Seleukoslar Perslerden kalma bazı vergi düzenlemelerini devam ettirmişlerdir. Grek olan ile olmayan kentler arasında fark gözetmemişlerdir. Ancak vergilerde bölgesel farklılıklar olabiliyordu. Toprak vergisi, genel satış vergisi, köle satış vergisi ve emlak vergisi gibi.¹²¹

Bu arada Bithynia kralı I. Prusias kız kardeşi Apamea’yı Makedonia Kralı V. Philippos ile evlendirerek Kuzey Ege’deki çıkarları için bir ittifak oluşturmaya çalışmıştır. Belli etmese de Pergamon Krallığı’na karşı bir husumet beslediği anlaşılmaktadır. Pergamon Krallığı da Yunanistan’da Makedonia karşıtları ile ve Aitolia Birliği ile temas halinde olmuştur.¹²²

I. Attalos Aitolia’da bulunan Elaos Kalesi’nin güçlendirilmesi için maddi destekte bulunmuş, Aitolia’nın kontrolündeki Delphoi’de yapılan stoanın masraflarını da karşılamıştır.¹²³ Pergamon MÖ 220’lerde sahip olduğu gücün gerisindeydi. Ancak III. Antiokhos ile Akhaios meselesi nedeniyle bir antlaşma yapılmıştı. Kendisinin bazı liman yerleşmeleri ve büyük bir filo kazancı olmuştu. I. Attalos Makedonia karşıtı koalisyon güçlerini de desteklemiştir. Onlardan MÖ 210 yılında ele geçirdikleri Aigina Adası’nı 30 talanta karşılığında satın almıştır.¹²⁴ MÖ 3. yüzyılın sonunda Attaloslar varsayıldığı kadar geniş toprakları kontrol etmediği yazıtlardan anlaşılmaktadır. Bölgedeki tek yerel güç değillerdi. Bithynia ve Pontos ile devam eden çatışma alanları vardı.¹²⁵ I. Attalos MÖ 205 yılında Birinci Makedonia Savaşı’nı sonlandıran “Phoinike Barışı”nda Roma’nın müttefiki olarak yer almıştır. Bithynia Kralı I. Prusias ise Makedonia’nın müttefiki olarak bulunmuştur. I. Attalos aynı yıl Kartacalı Hannibal’i yenmelerinde yardımcı olacağını düşündükleri Pessinus’da ana tanrıçanın sembolü olarak görülen meteor taşının Roma’ya götürülmesinde yardımcı olmuştur.¹²⁶

V. Philippos MÖ 203/202 kışında Doğu Ege’deki emelleri için III. Antiokhos ile bir antlaşma yoluna gitmiştir. Ptolemaiosların Karia’daki kıyı kentlerini hedef alan faaliyetlerine lojistik destek vereceklerine dair bir antlaşma yapılmıştır. Pergamon Krallığı üzerine yaptığı

¹¹⁷ Appianus. *Syrian Wars*. 2; Diodorus. 29. 7; Polybius. 18. 44.

¹¹⁸ Syll 591; BD 35; Appianus. *Syrian Wars*. 2; Polybius. 18. 52; 18. 47; Livius. 33. 38; 33. 34.

¹¹⁹ Polybius. 18.47; Livius. 33. 34; Chrubasik, 2013, s. 102.

¹²⁰ Polybius. 30. 31; Strabon. 14. 22.

¹²¹ Shirwin-White - Kuhrt, *age*, s. 67-68; Errington, *age*, s. 180.

¹²² Errington, *age*, s. 181-182.

¹²³ Polybius. 4. 65; CID 4. 85; Syll 523.

¹²⁴ Polybius. 22. 11; OGIS 281.

¹²⁵ SEG 37, 1010; Polybius. 5. 11. 1. 5-6.

¹²⁶ Livius. 29. 10; Chrubasik, *age*, s. 101.

sefer sırasında Zeuksis'ten malzeme desteği de istemiştir. V. Philippos Kyklad Adaları'nda korsanlık yapan bir gruba destek vermiş, Rhodoslularla Giritlilerin yaptıkları savaşta ise Giritlileri desteklemiştir.¹²⁷

Antlaşma gereğince V. Philippos, III. Antiokhos'a Mısır ve Kıbrıs seferlerinde yardım edecek, III. Antiokhos da ona Kyrane, Kyklad Adaları ve Ionia fetihlerinde yardımcı olacaktı. III. Antiokhos, V. Philippos'un en zayıf anında bile I. Attalos ve Rhodoslularla işbirliği yapmamıştır. Çünkü III. Antiokhos'un önceliği Ptolemaioslar idi. Bu nedenle V. Philippos Doğu Ege'de rahat hareket etmiştir. MÖ 202 yılında Propontis, Lysimakeia, Khalkedon, Kios ve Thasos, Makedonia dönüş yolu üzerinde ele geçirilmiş ve yağmalanmıştır. Bazılarının halkı köleleştirilmiştir.¹²⁸

V. Philippos, MÖ 201 yılında Pergamon'un kuzeyindeki Thebe Ovası'ndan Güney Karia'daki Knidos'a kadar istila etmiş, Kyklad Adaları'nda bir garnizon oluşturmuştur. Samos'a kadar olan Ptolemaios deniz gücünü ele geçirmiş, Khios Adası'nı da kuşatmıştır.¹²⁹ Khios Adası açıklarında I. Attalos ile Rhodosluların deniz gücüne yenilmiştir. Bir diğer savaş ise Miletos açıklarında Lade Adası yakınlarında meydana gelmiştir. Muhtemelen V. Philippos bu iki savaş arasında Pergamon'u kuşatmıştır. Pergamon bu kuşatmaya karşı direnmiştir. V. Philippos bu kuşatma sırasında Zeuksis'ten yardım istemiştir.¹³⁰ Anadolu seferlerinin ikinci aşamasında ise güney batıda daha büyük başarılar kazanmıştır. Rhodos hâkimiyetindeki Kos, Knidos'a saldırmış, Nisyros Adası muhtemelen alınmış, Rhodos, Peraia'nın tamamına yakını ele geçirilmiştir. Marsyas Vadisi yolu üzerindeki Stratonikeia (II. Seleukos döneminde Rhodos'a aitti) alınmıştır. Iasos, Bargylia ve Kildara, Latmos Herakleia ve Kalymnos da ele geçirilmiştir. Theangela ile Halikarnassos da alınmış olmalıdır.¹³¹

Rhodos, Peraia'yı yeniden almak için V. Philippos ile savaşmıştır. I. Attalos ve Rhodos Roma'dan yardım istemişler Roma senatosu da V. Philippos ile savaşma kararı almıştır. Ama öncesinde V. Philippos'a ultimatoom vermiştir. I. Attalos'a ve Rhodos'a tazminat ödemelerini ve işgal ettikleri topraklardan çekilmelerini istemiştir. V. Philippos Roma'nın bu isteklerini görmezden gelmiş ve Roma ile MÖ 197'de Kynoskephalai'da "İkinci Makedonia Savaşı"nı gerçekleştirmiştir. T. Quinctius Flaminius komutasındaki Roma ordusu Makedonia Kralı'nı yenilgiye uğratmıştır. Seleukoslar bu savaşta tarafsız kalmıştır.¹³²

Anadolu'da askeri faaliyetler devam ederken diğer taraftan da sosyo-politik hayat devam etmekteydi. MÖ 218/217 tarihlerinde Miletos ile komşusu Tralleis vatandaşlık antlaşması yapmışlardır. Tralleis sakinlerinin Didyma Apollon Tapınağı'na kurban sunmaları ve törende bulunmaları konusunda düzenleme yaptıkları anlaşılmaktadır. Buna benzer bir antlaşma Miletos ile Mylasa arasında MÖ 215/214 yıllarında yapılmıştır.¹³³ MÖ 208 yılında Menderes Magnesia'sı da kentlerinin ve çevresinin "kutsal ve dokunulmaz" olarak tanınmasını ve tanrıçaları Artemis Leukophreyene adına düzenlenen festivalin III. Antiokhos'tan kabulünü istemişlerdir.¹³⁴

MÖ 3. yüzyılın sonunda Miletoslu Eudamos kente, erkek çocuklara eğitim veren öğretmenler ile beden eğitimi öğretmenlerinin maaşlarının karşılanması ve Didymeia

¹²⁷ Polybius. 3. 3; 15. 20; 16. 1; 16. 24; Appianus. *Makedonian Affairs*. 4; Ma, *age*, s. 74.

¹²⁸ Appianus. *Makedonian Affairs*. 4; Polybius. 3. 2; 16. 2, 24; Ma, *age*, s. 75-76.

¹²⁹ Polybius. 2. 1-3; 16. 24; Ma, *age*, s. 76.

¹³⁰ Polybius. 15. 1; 16. 1-8; 16. 15; Ma, *age*, s. 76.

¹³¹ Ma, *age*, s. 77.

¹³² Livius. 31. 2; Appianus. *Makedonian Affairs*. 4; Polybius. 16. 24, 27, 34.

¹³³ Errington, *age*, s. 183.

¹³⁴ Rigsby 66.

festivaline katılımın sağlanması amacıyla büyük bir bağış yapmıştır. Bu o dönemdeki Miletos'un refah seviyesinin yüksek olduğunun göstergelerinden bir tanesidir.¹³⁵ Teos'ta I. Attalos himayesinde Dionysos Sanatçıları adında daimi vatandaşlık hakkı verilen bir lonca teşkilatı vardı.¹³⁶ Bu sanatçılar birliği dini festivallerdeki yarışmalara katılımcı yetiştiren erkeklerden oluşan bir birliktir. III. Antiokhos, Teos'u "kutsal ve dokunulmaz" ilan ederek onları vergiden muaf tutmuştur.¹³⁷

Roma'nın Makedonia'da kazandığı zaferden sonra Anadolu'da tarafların konumları belirmeye başlamıştır. Roma III. Antiokhos'un Grek kentlerinden elini çekmesini, Ptolemaioslara ve Makedonia Kralı'na ait olan yerlerden geri çekilmesini ve Avrupa'ya geçmemelerini istemiştir. Romalı elçiler MÖ 196 yılında bu şartları III. Antiokhos'a bildirmişlerdir. III. Antiokhos atası Seleukos'un Lysimakhos'u yendiğini, bu nedenle Thrakia'nın kendi hakkı olduğunu ileri sürmüştür. V. Ptolemaios Epiphanios kendi kızıyla evleneceğini dolayısıyla aralarındaki toprak meselesinin aile içi mesele olduğunu dile getirmiştir. Smyrna ile Lampsakos ise geçmişten kazanılmış haklarının özgür statülerinin devamı için Roma'dan yardım istemişlerdir.¹³⁸

I. Attalos ve Rhodos, Roma'ya elçi göndererek Anadolu kentlerinin hoşnutsuzluklarını belirtmişlerdir. I. Attalos Makedonia Kralı V. Philippos'un Doğu Ege'deki faaliyetlerinden duydukları rahatsızlıkları Roma'ya bildirmişlerdir. Roma da MÖ 200'lerde V. Philippos'a savaş ilan etmiştir.¹³⁹ Pergamon Kralı I. Eumenes ve Aitolia Birliği Roma'dan yana taraf olmuşlardır. Rhodos arada bir yerde kalmayı tercih etmiştir.¹⁴⁰

III. Antiokhos, MÖ 194/193 yılında Raphia'da kızı Kleopatra'yı V. Ptolemaios ile evlendirmiştir. Böylece aralarındaki toprak sorununu akrabalık bağı ile çözmüşlerdir. Kappadokia Kralı IV. Ariarathes ile de diğer kızı Antiokhis'i evlendirerek onunla da akrabalık bağı oluşturmuştur. Bir diğer kızını da ilişkileri düzeltmek için I. Eumenes'e teklif etmiştir. Ancak I. Eumenes bu teklifi reddetmiştir. III. Antiokhos, Raphia'dan Ephesos'a geri dönmüştür. Lysimakhos'un toprakları üzerinde Seleukosların geçmişten gelen hakları vardı. Ancak legatus Anadolu'daki Grek kentlerini özgürleştirmiş ve III. Antiokhos'un elinden almıştır. Smyrna ve Lampsakos belki Troas'ın talepleri kabul edilmiştir. MÖ 196 yılında Lysimakheia'da III. Antiokhos ile görüşen üç senatör krala yeniden gönderilmiştir.¹⁴¹

III. Antiokhos, Smyrna ile Lampsakea'nın talepleri için Rhodos'un tahkim olarak görevlendirilmesini önermiştir.¹⁴² Teos halkı ise kentlerinin "kutsal ve dokunulmaz" olmasını Roma'nın da kabul etmesini III. Antiokhos'un elçisi Menippostan senatoya bildirmelerini istemiştir. Bu isteklerine Praetor Marcus Valerius'un senatonun adına onay vermesiyle kavuşmuşlardır.¹⁴³ III. Antiokhos hanedanlığın içyapısını sağlamlaştırmak için büyük oğlu Antiokhos'u ortak kral olarak yukarı satraplıklar yöneticisi olarak görevlendirmiştir. Ayrıca kendisi ve atalarına ait kültlerle birlikte kutlanması için eşi Laodike için yüksek rahibelik mevkileriyle resmi bir devlet kültü oluşturmuştur.¹⁴⁴ Laodikeia'da genel vali, Antiokhos'un kardeşi/eşi Laodike'yi, Karia'da ise Lysimakhos'un torunu Berenike'yi aristokrat Makedoniali

¹³⁵ Syll 577; Austin 138.

¹³⁶ SEG 2, 580.

¹³⁷ Ma 17.

¹³⁸ Polybius. 18. 50-52; Livius. 33. 38; Syll 591; Austin 197; BD 35.

¹³⁹ Appianus. *Makedonian Affairs*. 4; Polybius. 3. 2; 16. 25; Livius. 3. 47; 31. 14.

¹⁴⁰ Polybius. 9. 30; Livius. 27. 30; 28. 7; Errington, *age*, s. 214.

¹⁴¹ Livius. 35. 13; 37. 53; Appianus. *Syrian Wars*. 5; Polybius 21. 20.

¹⁴² Polybius. 30. 31; 18. 51.

¹⁴³ Austin 199; BD 39; Rigsby 153; Syll 601.

¹⁴⁴ Ma 37; BD 158; Austin 200.

kadınları rahibe olarak atamıştır. Bu yöntemle seçkin ailelerin kendisine sadakat ile bağlanmalarını sağlamaya çalışmıştır.¹⁴⁵

MÖ 196 yılından 193 yılına kadar aralıklarla III. Antiokhos ile Roma arasında elçiler vasıtasıyla görüşmeler devam etmiştir. Son olarak Roma'dan III. Antiokhos ile görüşmek üzere üç legatus Anadolu'ya gönderilmiştir. Legatuslar önce Pergamon Kralı I. Eumenes ile görüşmüşlerdir. I. Eumenes saldırgan olunması gerektiğini bildirmiştir. III. Antiokhos Pisidia'da seferde olduğu için legatuslarla görüşmesi gecikmiştir. Phrygia Apamea'da görüşme için bir araya geldiklerinde, III. Antiokhos, yukarı satraplıklar görevindeki oğlu Antiokhos'un ölüm haberi ile sarsılmıştır. Bu nedenle kendisi Legatuslarla görüşmemiştir. Onun yerine nedimi Minnion, Ephesos'ta legatuslarla görüşmek için bir araya gelmiştir. Ancak Minnion legatuslara karşı sert konuştuğu için anlaşma yolu sağlanamamıştır. MÖ 192 yılında Roma III. Antiokhos'un Avrupa'dan çekilmesini istemiştir.¹⁴⁶

III. Antiokhos Anadolu'da MÖ 197 ile 193 yılları arasında hâkimiyet açısından çok başarılıydı. Ancak Seleukosların Thrakia'yı yeniden hâkimiyeti altına alma politikası, sürekli genişleyen Roma Cumhuriyeti ile onları karşı karşıya getirmiştir.¹⁴⁷ Attaloslar ile arasındaki ilişkiler de MÖ 197'den sonra bozulmaya başlamış, MÖ 193'ten sonra tamamen kopmuştur.¹⁴⁸ Böylece Roma ile Seleukoslar çatışma sürecine girmişlerdir. Roma Grek kentlerinin özgürlük bildirisini Kynoskephalai'den sonra yayınlamışlardı. Seleukosların Boğazlar'daki ilerlemeleri Roma'nın batıdaki güvenliğini tehdit oluşturabileceği endişesi nedeniyle güvenliğin sağlanması kararlaştırılmıştır.¹⁴⁹ Dış tehdit olarak Hannibal'ın III. Antiokhos'a sığınması (muhtemelen MÖ 195 gibi) ve Attalosların olayı körüklemesi gösterilebilir. Bu aşamadan sonra Flamininus senatodan Anadolu'da Roma adına destek bulma ve Seleukosları vurma yetkisi almıştır.¹⁵⁰

Seleukos elçileri Roma'nın Anadolu üzerinde herhangi bir hakkı olmadığını dile getirmişlerdir. Flamininus ise Grek kentlerinin özgürlüğünü ve Avrupa'yı terk etmelerini isteyerek tehditte bulunmuştur. Seleukoslar Grek kentlerinin özgürlük isteklerine karşı İtalya'daki Grek kentlerinin özgürlüğü tezini ileri sürmüşlerdir. Romalılar Seleukosların Anadolu'daki hanedan geçmişine karşı çıkmışlardır. Kendilerinin sorunsuz bir meşru güçlerinin olmadığını dile getirerek Roma MÖ 193 yılı sonlarında savaş kararı almıştır.¹⁵¹ MÖ 192 yılının sonlarında III. Antiokhos Thermophylai'de Roma ordusuna yenilmiş ve kurtarılacak neyi varsa alarak Ephesos'a çekilmiştir. MÖ 190 yılında Lucius Cornelius Scipio ve kardeşi Publius Africanus ile birlikte Çanakkale Boğazı'nı geçerek Anadolu topraklarına ayak basmışlardır.¹⁵²

I. Eumenes ve Rhodos'un desteklediği Roma donanması Samos yakınında, Myonnesos ve Ephesos'ta III. Antiokhos'un donanmasını yenilgiye uğratmıştır. III. Antiokhos Lysimakheia'daki birliklerini geri çekmek zorunda kalmıştır. Roma III. Antiokhos'un Anadolu topraklarını Torosların doğusuna kadar boşaltmasını ve savaş tazminatı ödemesini istemiştir.¹⁵³

¹⁴⁵ Errington, *age*, s. 215.

¹⁴⁶ Livius. 34. 25; 34. 57-58; 35. 13-17; Appianus. *Syrian Wars*. 6; Diodorus. 28. 15; Polybius. 18. 47, 50.

¹⁴⁷ Shirwin-White - Khurt, *age*, s. 210-211.

¹⁴⁸ Chrubasik, *age*, s. 101.

¹⁴⁹ Polybius. 18. 551; Livius. 34. 57; 35. 23; Diodorus. 28. 15.

¹⁵⁰ Livius. 33. 49; 34. 58; 35. 23; Ma, *age*, s. 89.

¹⁵¹ Livius. 34. 58, 59; 35. 16, 17.

¹⁵² Polybius. 21. 14, 29-32; Livius. 38. 8-11; John D. Grainger, *The Roman War of Antiochus the Great*, Brill, Leiden 2002, s. 245-245; 266-287.

¹⁵³ Polybius. 21. 14; Grainger, *age*, s. 288-306.

Ancak III. Antiokhos Roma'nın bu isteklerini geri çevirmiştir. Yaklaşık 60.000/70.000 kişilik bir orduyla; Makedonia birlikleri, phalankslar, düzenli hafif birlikler, filler, develer, okçular ve sapancılar, Pers süvarileri ve Pers tipi tırpanlı savaş arabalarından oluşan kuvvetle Anadolu'nun batısında toplanmıştır. III. Antiokhos'un oğlu Seleukos, fil kıtasının komutanı Phillippos Mimnios ve sadık adamı Zeuksis savaş alanında yerlerini almışlardır.¹⁵⁴ Roma ordusu ise, Akhaialılar, Pergamonlular ve bazı müttefikleriyle birlikte yaklaşık 30.000 kişiden oluşan dört lejyondan oluşmaktaydı. Spylos Magnesia yakınlarında MÖ 190/189'da Roma ordusu III. Antiokhos'un ordusunu bozguna uğratmıştır.¹⁵⁵

Savaş sonrası MÖ 188'de Apameia'da taraflar bir araya gelerek "Apameia Antlaşması"nı yapmışlardır. III. Antiokhos, Torosların batısını tamamen kaybetmiştir. Elinde Doğu Akdeniz ve Pers toprakları kalmıştır. İki küçük gemi dışında elinde gemi bulunduramayacak ve Kalykadnos Nehri'nin batısına yelken açmayacaktı. Filleri dağıtılacak, yüksek statülü yirmi kişi Roma'ya rehin verilecekti. Savaş tazminatı olarak 15.000 Attika talentanı gümüş on iki yılda ödenecekti. Bir miktar da Pergamon'a ödenecekti. Son olarak kendisine sığınan Kartacalı Hannibal teslim edilecekti. Ancak Hannibal kaçmıştır.¹⁵⁶ Böylece yaklaşık doksan yıldır Seleukos hâkimiyetindeki topraklar terk edilmiştir.

Roma Senatosu tarafından antlaşma sonrası bir kararname yayınlanmıştır. Anadolu'nun kontrolü Pergamon ile Rhodos'a bırakılmıştır. Maindros Nehri'nden itibaren Anadolu ikiye bölünmüştür. Kuzey bölgeleri Pergamon'a güney bölgeleri ise Rhodos'a bırakılmıştır. Roma dostu olan Grek kentlerine özgürlük verilmiştir. Menderes Magnesisi III. Antiokhos'u desteklemesine rağmen Scipio kardeşler tarafından özgür bırakılmıştır. Daha önce Rhodos'un kontrolünde olan Telmessos ise Pergamon'a verilmiştir. Bithynia Kralı I. Prusias son anda Roma'yı desteklediği için özgür olarak kalmıştır ama Pergamon ile olan düşmanlıkları devam etmiştir.¹⁵⁷ Bithynia Kralı I. Prusias Mysia'ya sınır olan Phrygia Epiktetos'u I. Attalos zamanında işgal etmişti. İşte bu bölge legatuslar tarafından Pergamon'a geri verilmiştir. Bu nedenle Pergamon ile Bithynia arasında MÖ 186-183 arasında düzensiz savaşlar olmuştur.¹⁵⁸

Roma'nın tehdit olarak gördüğü Galatlar MÖ 189 yılında konsül Gnaeus Manlius Vulso tarafından bastırılmış ve kontrol altına alınmıştır. Kappadokia Kralı IV. Ariarathes III. Antiokhos'u desteklemiştir ancak Roma'ya uzak bir bölge olduğu için askeri müdahalede bulunulmamış, onun yerine IV. Ariarathes'e 600 talanta para cezası verilmiştir. Bu süreçte I. Eumenes Kappadokia kralının kızı Stratonike ile evlenmiştir. Bu yakınlığın kurulması ile para cezası yarıya indirilmiştir.¹⁵⁹

Seleukos yanlısı Pontos'un yeni kralı Pharnakes önemli bir Grek liman kenti olan Sinope'yi işgal etmiştir. I. Eumenes acilen destek göndermiştir. Roma bu işgale müdahale etmemiştir. Rhodos ticari ilişkilerinin olduğu Sinope için endişelenmiş ve arabuluculuk yapması için Roma'ya elçi göndermiştir. Ama Roma'nın gönderdiği senatörlerden bir sonuç çıkmamıştır. Daha sonra taraflar arasında bir anlaşma yapıldığı bilinmektedir. Sinope, Pharnakes'in elinde kalmış ve orayı karargâhı haline getirmiştir.¹⁶⁰ MÖ 168/166 yıllarında ise

¹⁵⁴ Livius. 37. 40; Appianus. *Syrian Wars*. 32.

¹⁵⁵ Eutropius. 4. 4; Justin. 31; Frontinus. 4. 7. 28-31; Magie, *age*, s. 39-40; Grainger, *age*, s. 320-327; Errington, *age*, s. 219.

¹⁵⁶ Livius. 37. 45; 38. 38; 38. 55; Polybius. 21. 43.

¹⁵⁷ Errington, *age*, s. 224.

¹⁵⁸ Livius. 39. 50.

¹⁵⁹ Polybius. 21. 40, 44.

¹⁶⁰ Polybius. 23. 9; 24. 1; 25. 2.

Pergamon ile Galatlar arasında savaşlar olmuştur. Bu savaşların birinde I. Eumenes'in Sardeis'te yakalanmaktan son anda kurtulduğu bilinmektedir.¹⁶¹

Magnesia Savaşı'nın ikinci kazananı olan Rhodos ise Menderes'in güneyini ve III. Antiokhos'u destekleyen Lykia'yı almıştır. Halkı Rhodos vatandaşı olan Karia'daki Peraia olarak adlandırılan bölge Rhodos kontrolüne geçmiştir. Bölgedeki Kaunos ise daha önce MÖ 197 yılında Ptolemaioslardan satın alınmıştır.¹⁶² Lykia MÖ 188 yılından hemen önce "Lykia Birliği"ni oluşturmuştur. Rhodos'a olan bağılıklarını reddetmişlerdir. Batı Lykia Rhodos yanlısıydı. Lykialılar İonialı iki elçiyi Apameia'ya legatuslarla görüşmeye göndermişlerdir. Legatuslar olumlu bir görüntü vermişler ve bu doğrultuda rapor vermişlerdir. Ancak Rhodos'un Lykia ve Karia'ya yönetici atadıklarını öğrenince şok olmuşlardır. Rhodos Lykia'nın özgürlüğünü reddetmiştir. Lykia Birliği de Rhodos hâkimiyetini reddetmiştir. Bu dönemde Lykia ile Rhodos arasında çatışmalar yaşanmıştır. Lykia'nın bu direnişi kısa aralıklarla yaşanan çatışmalarla MÖ 171'e kadar devam etmiştir.¹⁶³

Bazı özgür konumda bulunan kentlerin aralarındaki problemler de Roma'ya yansımaktaydı. Priene ile Samos arasındaki Anaia Bölgesi ile ilgili olarak süren anlaşmazlık nedeniyle Gnaeus Manlius Vulso ve on legatus Smaos lehine karar vermişlerdir. Bu kararı beğenmeyen Priene Rhodos'a başvurmuştur. Rhodos Priene'nin lehine karar vermiştir. Samaoslular senatonun önceki kararına binaen Roma'ya tekrar başvurmuş ama Roma Rhodos'un kararını onaylamıştır.¹⁶⁴

MÖ 201 yılında V. Philippos Anadolu'nun güneyini işgal etmişti. Orada Myous yakınlarındaki bölgeyi Menderes Magnesia'sına vermişti. Öncesinde Myous, Miletos yönetimindeydi. Miletos MÖ 189/188'de Myous'u tekrar legatusların kararıyla geri almıştır.¹⁶⁵ MÖ 188 yılında bir başka yerleşme Pidasa da özgür bırakılmıştır. MÖ 185 yılında ise aralarında düşmanlık bulunan Miletos ile Latmos Herakleia antlaşma yapmışlardır. Düşmanlığa son vermişlerdir. Bu dönemde işlenen suçlara af getirmişlerdir. Saldırıları karşı birlikte hareket etme kararı almışlardır. Daha öncesinde de her iki kent Rhodos ile bir antlaşma yapmışlardır. Bu antlaşmayı çiğnemeyeceklerine dair söz vermişlerdir.¹⁶⁶ MÖ 180'lerde ise Miletos ile Magnesia arasında toprak meselesi nedeniyle savaş yaşanmıştır. Herakleia antlaşma gereği Miletos'u desteklemiş Magnesia'yı ise Priene desteklemiştir. Rhodos'un desteği ve Akhaia Birliği'nin şahitliğinde antlaşma imzalanmıştır.¹⁶⁷ Muhtemelen MÖ 170/160'larda iki eski müttefik Magnesia ve Priene toprak anlaşmazlığına düşmüşler ve Roma'ya başvurmuşlardır. Praetor Marcus Aemilius Mylasa'yı hakem olarak seçmiş, Mylasa da Magnesi'nin lehine karar vermiştir.¹⁶⁸ Miletos bu olaylardan sonra Rhodos haricinde Pergamon ile de iyi ilişkiler içerisinde olmayı tercih etmiştir.¹⁶⁹

¹⁶¹ Polybius. 29. 22; 30. 1; 3. 7-9; 9. 12; Diodorus. 31. 12-14; Polybius. 4. 8; OGIS 305.

¹⁶² Syll 619; Errington, *age*, s. 231.

¹⁶³ Polybius. 22. 5; Livius. 41. 6; OGIS 99; 232.

¹⁶⁴ I. Priene 37, 40, 41; Christian Habicht, "Datum und Umstände der Rhodischen Schlichtung Zwischen Samos und Priene", *Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts*, Ed. Schuler, Christof, 2005, s. 137-146.

¹⁶⁵ Errington, *age*, s. 233.

¹⁶⁶ I. Milet. 149. 150; Errington, *age*, s. 234.

¹⁶⁷ I. Milet 148.

¹⁶⁸ Syll 679; Sheila L. Ager, *Interstate Arbitrations In The Greek World, 337-90 B.C.*, University of California Press, Los Angeles 1997, 120.

¹⁶⁹ SEG 36, 1046; 1048.

Sonuç

Büyük İskender'in ardılları arasında geçen savaşlar neticesinde MÖ 281 yılından sonra Anadolu'da Büyük İskender'in komutanlarından I. Seleukos'un hâkimiyet sağladığı anlaşılmaktadır. Ancak Anadolu'yu tam olarak hâkimiyet altına almak o kadar da kolay olmamıştır. MÖ 281 yılındaki Kyropedion Savaşı ile MÖ 190/189 yılında gerçekleşen Magnesia Savaşı arasındaki yaklaşık doksan yıllık süreçte ciddi askeri mücadeleler yaşanmıştır. Bu durumdan en çok etkilenen o dönemde Anadolu'da yer alan kentler olmuştur. Denge politikası gütmeye çalışan bu kentler daha çok güçlü tarafın yanında yer almaya çalışmışlardır. Anadolu'da kurulan küçük Hellenistik Krallıklar ise varlıklarını devam ettirme gayreti içerisinde olmuşlardır. Fırsatını bulduklarında ise hâkimiyet alanlarını genişletmeye çalışmışlardır.

Hellenistik krallıklar arasında hâkimiyet mücadeleleri yaşanırken diğer taraftan Anadolu'da yer alan Grek kentlerinin zamanla hellen külürünün etkisi altında kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu etkiyi yaşam biçimlerinden tutun da mimariye kadar görmek mümkündür. Bu dönemde özellikle Anadolu'da çok sayıda bu Makedon krallıklar tarafından yeni kentler kurulmuştur.

Seleukos Krallığı, Anadolu üzerinde emelleri olan başta Ptolemaios Krallığı olmak üzere Makedonia Krallığı ve özellikle Roma ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Seleukos hanedanı kimi zaman aile içi taht mücadelesi yaşarken, kimi zaman da veliahtların annelerinin hırslarına maruz kalmışlardır. Sonuç olarak Anadolu'ya hâkim olmak için gösterilen çabadan daha fazlasını Anadolu'nun elde tutulması için gösterilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu çabanın yetersiz kaldığı dönemde Anadolu, Roma gibi güçlü yayılcı bir devletin hâkimiyeti altına girmiştir.

KAYNAKÇA

ANTİK KAYNAKLAR

- Appianus, *Roman History II*, Translated: Horace White, Loeb, Great Britain 1962.
- Cornelius Nepos, *The Lives of Cornelius Nepos*, Translated: James Hamilton, David Mckay, Philadelphia 1890.
- Diadorus, *Diadorus of Sicily XI*, Translated: Francis R. Walyon, William Heinemann-Harvard University Press, London-Cambridge 1957.
- Eutropius, *Kısa Roma Tarihi*, Çev: Çiğdem Menzilioğlu, Alfa Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Flavius Josephus, *The Complete Works of Josephus*, Translated: William Whiston, Kregel, Michigan 1970.
- Justin, *The History of Justin*, Books of Trogus Pompeius, Translated: Rob Codrington, William Whitwood, London: 1688.
- Lucianus, *Lucian VI*, Translated: K. Kilburn, William Heinemann-Harvard University Press, London-Cambridge 1959.
- Memnon, *Herakleia Pontike Tarihi*, Çev: Murat Arslan, Odin Yayıncılık, İstanbul 2007.
- _____, History of Heracleia, www.attalus.org/translate/memnon1.html. (20.09.2018).
- Pausanias, *Description of Greece V*, Translated: J. G. Frazer, Macmillan Campony, London-New York 1989.

- _____, *Description of Greece I*, Translated: W. H. S. Jones, William Heinemann ve G. D. Putnam's Sons, London-New York 1918.
- Plutarkhos, *Plutarch's Lives IX*, Translated: Barnadotte Perrin, William Heinemann-Harvard University Press, London-Cambridge 1959.
- _____, *Moralia VI*, Translated: W. C. Helmbold, William Heinemann-Harvard University Press, London-Cambridge 1962.
- Polyaenus, *Polyaenus's Stratagems of War*, Translated: R. Shepherd, Pall-Mall, London 1793.
- Polybius, *A Historical Commentary on Polybius I*, Translated: F. W. Walbank, Clarendon Press, Oxford 1957.
- _____, *A Historical Commentary on Polybius II*, Translated: F. W. Walbank, Clarendon Press, Oxford 1967.
- _____, *A Historical Commentary on Polybius III*, Translated: F. W. Walbank, Clarendon Press, Oxford 1979.
- Strabon, *The Geography of Strabo V*, Translated: Horace Leonard Jones, William Heinemann-Harvard University Press, London-Cambridge 1961.
- _____, *Antik Anadolu Coğrafyası*, Çev: Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000.
- Anth. Gr: *The Greek Anthology*, Translated: W. R. Paton, William Heinemann-G.P Putnam's Sons, London-New York 1919.
- Titus Livius, *The History of Rome*, Translated: Canon Roberts, J. M. Dent & Sons, London 1905.
- MODERN KAYNAKLAR**
- AGER, Sheila L, *Interstate Arbitrations In The Greek World, 337-90 B.C*, University of California Press, Los Angeles 1997.
- AUSTIN: AUSTIN, M. M, *The Hellenistic World From Alexander to the Roman Conquest*, Cambridge University Press, Cambridge 2006.
- BAGNALL, R. S, *The Administration of the Ptolemaic Possessions outside Egypt*, Brill, Leiden 1976.
- BD: *The Hellenistic Period Historical Sources in Translation*, Ed. Roger S. Bagnall - Peter Derow, Blackwell Publishing, MA 2004.
- BEVAN, Edwyn Robert, *The House of Seleucos*, Edward Arnold Enbia Office, London 1902.
- BURSTEIN: BURSTEIN, Stanley M, *The Hellenistic Age from the battle of Ipsos to the death of Kleopatra VII*, Cambridge University Press, Cambridge 1998.
- CHRUBASIK, Boris, "The Attalids and the Seleukid Kings, 281-175 B.C.", *Attalid Asia Minor*, Ed. Peter Thonemann, Oxford University Press, Oxford 2013.
- _____, *Kings and Usurpers in the Seleukid Empire*, Oxford University Press, Oxford 2016.

- CID: Concordance of Hellenistic Greek Inscriptions, www.attalus.org/docs/search.html#CID (20.09.2018).
- COŞKUN, Altay, “Galatians and Seleucids: a century of Conflict and Cooperation”, *Seleucids Dissolution: the sinking of the Anchor*, Ed. Erickson Kyle - Ramsey Gillian, Philippika, 50, 2011, s. 85-107.
- DAVIS, Norman - Kraay, Colin M., *The Hellenistic Kingdoms*, Thames and Hudson, London 1973.
- ERRINGTON, R. Malcom, *Hellenistik Dünya Tarihi*, Homer Kitabevi, İstanbul 2017.
- GERA, D, “Ptolemy son of Thraseas and the Fifth Syrian War”, *Ancient Society*, 18, 1987, s. 63-73.
- GRAINGER, John D, *The Cities of Seleukid Syria*, Clarendon Press, Oxford 1990.
- _____, *The Roman War of Antiochus the Great*, Brill, Leiden 2002.
- _____, *The Syrian Wars*, Brill, Leiden 2010.
- HABICHT, Christian, “Datum und Umstände der Rhodischen Schlichtung Zwischen Samos und Priene”, *Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts*, Ed. Schuler, Christof, 2005, s. 137-146.
- HEINEN, H, “The Syrian-Egyptian Wars and the New Kingdoms of Asia Minor”, *The Cambridge Ancient History VII/1*, Ed. F. W. Walbank, Cambridge University Press, Cambridge 1984.
- I MILET: HERMANN, Peter A. - Rehm, Albert, *Inschriften von Milet 1*, Walter De Gruyter, Berlin-New York 1997.
- FGrHIST: JACOBY, Felix, *Die Fragmente Der Griechischen Historiker*, İkinci Kısım B, Brill, Leiden 1962.
- MA: MA, John, *Antiochos III and the Cities of Western Asia Minor*, Oxford University Press, Oxford 1999.
- MAGIE, David, *Roman Rule in Asia Minor I*, Princeton University Press, Princeton 1950.
- _____, *Anadolu'da Romalılar I*, Çev: Ömer Çapar-Nezih Başgelen, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.
- MITCHELL, Stephen, *Anatolia. Land, Men and Gods in Asia Minor*, Clarendon Press, Oxford 1993.
- OGIS: Orientis Graeci Inscriptiones Selectae, www.attalus.org/docs/ogis/index.html. (20.09.2018)
- I PERGAMON: *Die Inschriften von Pergamon*, Ed. Max Frankel, Verlag von W. Spemann, Berlin 1890.
- I PRIENE: *Inscripfen Von Priene*, Ed. Hiller von Gaertringen, Druck und Verlag von Georg Reimer, Berlin 1906.
- RC: *Royal Correspondence in the Hellenistic Period*, Çev: Bradford Welles, Yale University Press, New Haven 1934.

RIGSBY: RIGSBY, Kent J, *Asylia: Territorial Inviolability in the Hellenistic World Hellenistic Culture and Society*, University of California Press, Los Angeles 1996.

SEG: Supplementum Epigraphicum Graecum, www.attalus.org/docs/seg/index.html (20.09.2018)

SHERWIN-WHITE, Susan-KUHRT, Amelie, *From Samarkhand to Sardis*, University of California Press, Berkeley-Los Angeles 1993.

SYLL: Sylloge Inscriptionum Graecarum, www.attalus.org/docs/sig.html. (20.09.2018).

TARN, W. W, "The First Syrian War", *The Journal of Hellenic Studies* 46/2, 1926, s. 155-162.

WALBANK, Frank William, *Philip V of Macedon*, Archon Books, Hamden, CT 1967.